

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická

Bakalářská práce

Test proporcionality v judikatuře Ústavního soudu

Zpracovala: Tereza Kubalíková

Plzeň, 2015

Čestné prohlášení:

„Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

V Plzni dne 31. 8. 2015

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování:

Mé poděkování patří Mgr. Tomášovi Křivkovi za odborné vedení, pomoc a rady při zpracování této práce.

Obsah

1. Úvod	6
2. Ústavní soudnictví v České republice	8
2.1 Ústavní soud a jeho postavení	8
2.2 Rozhodovací pravomoci Ústavního soudu.....	10
2.2.1 Článek 87 odst. 1, písm. a Ústavy- rozhodování o zrušení zákonů nebo jejich jednotlivých ustanovení, jsou- li v rozporu s ústavním pořádkem.....	11
2.2.2 Článek 87 odst. 1, písm. d Ústavy- rozhodování o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánů veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod	12
2.3 Judikatura Ústavního soudu	13
3. Ústavní soudnictví ve Francii.....	15
3.1 Kompetence Ústavní rady	16
3.1.1 Soudní pravomoc obsahující dva typy soudních sporů	16
3.1.2 Poradní pravomoc.....	17
4. Právní zakotvení základních lidských práv a jejich omezení.....	19
4.1 Vymezení základních lidských práv a svobod a jejich právní úprava	19
4.2 Omezitelnost základních lidských práv a svobod	21
5. Proporcionalita	24
5.1 Test proporcionality	25
5.1.1 Test vhodnosti	26
5.1.2 Test potřebnosti	27
5.1.3 Test poměrování (proporcionality v užším slova smyslu)	27
6. Test proporcionality v judikatuře Ústavního soudu České republiky	29
6.1 Aplikace testu proporcionality v judikatuře Ústavního soudu na jednotlivých případech	30
6.1.1 Stanovení minimální výše pokuty s ohledem na majetkové a osobní poměry delikventa	31
6.1.2 Bezpečnostní prověrky advokátů	33
6.1.3 Kolize práva na ochranu vlastnictví a veřejného zájmu u restitucí.....	36
7. Test proporcionality v judikatuře Ústavní rady ve Francii.....	39
7.1 Aplikace testu proporcionality v judikatuře Ústavní rady na jednotlivých případech	41
7.1.1 Rozhodnutí o bezpečnostním zadržení.....	42
7.1.2 Zákon HADOPI (zákon podporující šíření a ochranu tvorby na internetu). 45	
7.1.3 Volební přerozdělování	48

8. Závěr.....	51
Cizojazyčné resumé.....	53
Seznam použité literatury	54

1. Úvod

Počáteční myšlenka na to, že bych se mohla zabývat tímto tématem, vyplynula z mého zájmu o problematiku lidských práv. Mezi další podněty bych zařadila řešení případů na seminářích předmětu judikatury Ústavního soudu, kde jsme test proporcionality probírali. Pro začlenění části aplikace testu proporcionality francouzským ústavním systémem jsem se rozhodla z toho důvodu, že jsem měla možnost strávit deset měsíců ve Francii v rámci zahraničního programu Erasmus, kde jsem měla příležitost nahlédnout do místních pramenů, a také proto, že Francii pokládám za kolébkou bojů za lidská práva. Jedním z dalších důvodů, proč jsem se rozhodla zapojit test proporcionality z hlediska francouzské Ústavní rady, je příspěvek k tomuto tématu, protože dle mého nastudování nenalezneme mnoho materiálů od českých autorů, které by problematiku testu proporcionality z pohledu Francie rozsáhleji zpracovávaly.

Rozvoj principu proporcionality v právních řádech patřících k různým právním kulturám, majícím odlišnou ústavní historii a tradici právní vědy, představuje vynikající možnost porovnávání aplikace této argumentační metody, jakož i hledání jejich základů a společných rysů, které jsou ve všech právních řádech jednotné, a dalších, které jsou naopak odlišné.¹

V této práci lze hypoteticky předpokládat, že se aplikace testu proporcionality jak v České republice, tak ve Francii, s menšími odchylkami shoduje, jelikož obě kultury vychází z německé a evropské jurisprudence, která splňuje tři složky vhodnosti, potřebnosti a přiměřenosti. Tento předpoklad bude zkoumán a zhodnocen na třech českých a na třech francouzských vybraných případech z judikatury.

Ve druhé kapitole představím český systém ústavního soudnictví. Budu se zabývat jeho právní úpravou, rozhodovací činností a judikaturou. Důležitou roli má Ústavní soud České republiky, který aplikuje princip proporcionality při rozhodování. Hledá rovnováhu mezi jednotlivými základními právy, které se v praxi dostávají do konfliktů. Používá přiměřené prostředky, a pokud dojde k omezení jednoho práva, musí to být nezbytné k udržení práva jiného. Aby tento princip mohl obstát v praxi, Ústavní soud zavedl takzvaný *test proporcionality*,

¹ ONDŘEJEK, Pavel. *Princip proporcionality a jeho role při interpretaci základních práv a svobod*. Praha: Leges, 2012, s. 14. Teoretik. ISBN 9788087576311.

jenž tvoří podmínky, které musí být splněny, aby mohlo být omezeno právo ve prospěch práva druhého.

V kapitole třetí se zaměřím na francouzský ústavní systém a pokusím se stručně vysvětlit funkci francouzské Ústavní rady.

Čtvrtou kapitolu věnuji také základním lidským právům a jejich omezitelnosti, ze které potřeba aplikace principu proporcionality vyplývá. Stručně uvedu historický vývoj lidských práv a zmíním Velkou francouzskou revoluci, která znamenala přelomový bod v evropských kontinentálních dějinách a přechod od absolutismu k občanství.

V páté kapitole této práce se pokusím přiblížit princip proporcionality při rozhodování o mezích základních práv. Za jeden z nejvýznamnějších problémů souvisejících s ochranou základních lidských práv je používáno nalezení rovnováhy mezi těmito právy s veřejnými zájmy společnosti. Vysvětlím také pojem *spravedlnost*, který s proporcionalitou výrazně souvisí.

V závěrečných kapitolách popíši aplikaci testu proporcionality v České republice a ve Francii v závislosti na judikatuře a shrnu východiska a poznatky, které jsem během práce zaznamenala.

2. Ústavní soudnictví v České republice

Tato kapitola stručně představuje instituci Ústavního soudu České republiky (dále jen Ústavní soud). Zabývá se kompetencemi Ústavního soudu, právní úpravou a rozhodovací činností. Objeví se zde dva typy řízení, ve kterých je princip proporcionality nejčastěji používán. Závěr kapitoly se věnuje povaze judikatury Ústavního soudu.

Ústavní soudnictví je relativně novou součástí soudní moci. Jeho vznik je vázán na formální vyčlenění ústavních zákonů ze soustavy zákonů a jejich konstituování jako právních předpisů nejvyšší právní síly.² Během 18. a 19. století byla soudcům svěřena podřízená úloha, která spočívala v rozhodování individuálních případů podle zákonů. Soudci byli vázáni textem, možnost dotvářet právo byla velmi limitována a v řadě zemí nebyla splněna ani jedna z prvních podmínek a to odlišování ústavy a obecných zákonů. Až po první světové válce ústavy Československa a Rakouska odlišily obyčejné a ústavní zákony a zřídily orgán ústavního soudu, který měl přezkoumávat ústavnost zákonů. A nejdůležitějšími zákony byly až Základní zákon Spolkové republiky Německo z roku 1949 a zákon o Spolkovém ústavním soudu z roku 1951, které zavedly ústavní soudnictví dnešního typu. Německý model nabízel ústavnímu soudu nejrozsáhlejší pravomoci. Československo jej převzalo začátkem 90. let a po něm i samostatná Česká republika.³

2.1 Ústavní soud a jeho postavení

Ústavní soud je soudním orgánem ochrany ústavnosti podle čl. 83 *Ústavy České republiky* (dále jen *Ústavy*). Byl zřízen na základě čl. 83- 89 *Ústavy* a zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu. V červenci 1993 byli jmenováni jeho první soudci. Sídlo Ústavního soudu se nachází v Brně. Ústavní soud není součástí soustavy obecných soudů, není oprávněn zasahovat do rozhodovacích

² GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. *Ústavní systém České republiky: základy českého ústavního práva*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Prospektrum, 2002, s. 236. ISBN 9788071751069.

³ WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva*. 2. vyd., Ve Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 116-117. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 9788073804497.

činností obecných soudů, jelikož není vrcholem jejich soustavy. I když Ústavní soud netvoří součást obecných soudů, z klasického hlediska dělby moci do soudní moci spadá, ale zaujímá zvláštní, autonomní a do jisté míry i nadřazené postavení.⁴ Ústavní soudci jsou při rozhodování vázáni pouze ústavním pořádkem a zákonem o Ústavním soudu (dále jen ZÚS).

Ústavní soud je tvořen patnácti soudci, kteří rozhodují ve čtyřech tříčlenných senátech nebo v plénu, kdy hlasují všichni ústavní soudci. Některá procesní rozhodnutí však svěřuje zákon i jednotlivým soudcům, například odmítnutí návrhu, je-li opožděný nebo nepřijatelný. Soudce Ústavního soudu jmenuje se souhlasem Parlamentu prezident republiky na dobu deseti let. Předsedu a dva místopředsedy Ústavního soudu jmenuje prezident republiky samostatně z řad soudců Ústavního soudu. Ústavním soudcem se může stát bezúhonný občan České republiky, který je volitelný do Senátu České republiky, tedy ve věku minimálně 40 let, má vysokoškolské vzdělání a byl nejméně deset let činný v právnickém povolání.

O nejdůležitějších věcech, které jsou Ústavnímu soudu svěřeny, rozhoduje podle zákona Ústavní soud v plénu. Jsou to například kompetenční spory, ústavní žaloba Senátu proti prezidentu republiky, návrhy na zrušení zákonů či jiných právních předpisů. O převážné většině ústavních stížností a jiných návrhů na zahájení řízení rozhodují s konečnou platností tříčlenné senáty.

Usnášeníschopnost pléna Ústavního soudu je možná, pokud je přítomno alespoň deset soudců. Plénum rozhoduje většinou hlasů, ke zrušení zákona a v některých jiných případech je třeba k přijetí rozhodnutí dosažení kvalifikované většiny alespoň devíti hlasů.⁵

Na Ústavní soud se mohou obracet všechny fyzické a právnické osoby formou ústavní stížnosti, ale tito účastníci řízení musí být zastoupeni advokátem (§ 30 odst. 1 ZÚS). Všechna vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu jsou závazná pro všechny osoby i orgány (čl. 89 odst. 2 Ústavy). Ve věci samé se rozhoduje nálezem a ve věcech ostatních usnesením (§ 54 odst. 1 Ústavy). Soudce zpravodaj může usnesením podle § 43 ZÚS odmítnout návrhy opožděné a nepřijatelné a senát též odmítnout návrhy, které jsou zjevně neopodstatněné. Není-

⁴ MIKULE, Vladimír, Vladimír SLÁDEČEK, a . *Zákon o Ústavním soudu: komentář a judikatura k Ústavě ČR a Listině základních práv a svobod*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2001, s. 30. ISBN 8086432106.

⁵ Ústavní soud České republiky: The Constitutional Court of the Czech Republic. *Ústavní soud* [online]. Editor Jaroslava Chalupová. 2014 [cit. 2014-09-21]. Dostupné z: <http://www.usoud.cz/postaveni-a-pravomoci/>

li však předložený návrh zamítnut, Ústavní soud nařídí ústní jednání, pokud lze od toho případu očekávat další objasnění věci (§ 44 ZÚS). Dále Ústavní soud rozhodne nálezem ve věci samé a buď návrhu zcela, nebo částečně vyhoví, nebo jej zamítne. Každý soudce má právo se připojit k rozhodnutí pléna s odlišným postojem (§ 14 a 22 ZÚS).

Nálezy Ústavního soudu se poté veřejně vyhlášují (§ 56 ZÚS), jsou publikovány ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, některé nálezy se vyhlášují také ve Sbírce zákonů nebo se také neoficiálně zveřejňují ve webové databázi NALUS.⁶ Rozhodnutí Ústavního soudu jsou konečná a nelze se proti nim odvolat.

2.2 Rozhodovací pravomoci Ústavního soudu

Úkolem Ústavního soudu je především chránit ústavnost, kterou chápeme jako stav, kdy se všechny společenské vztahy realizují v souladu s ústavním pořádkem. Toto pojetí tak obsahuje nejen právní instituty, ale jde o takový stav prostředí, v němž jednotlivé ústavní instituty mají reálný obsah. Ústavnost lze naplnit jen za podmínky, že právní předpisy nižší právní síly nebo individuální právní akty lze porovnat s ústavním pořádkem a v případě vzájemného rozporu odvodit důsledky.⁷ Další úlohou Ústavního soudu je ochrana základních práv a svobod vyplývajících z *Ústavy, Listiny základních práv a svobod* (dále jen LZPS) a dalších ústavních zákonů České republiky a garantovat ústavní charakter výkonu státní moci.

Ústava České republiky stanovuje ve své čtvrté hlavě organizaci Ústavního soudu, vymezuje jeho kompetence a postavení mezi státními orgány. Ústavodárce tak v rámci dělby moci zabezpečuje permanentní existenci vrcholného Ústavního orgánu, specializovaného na nalézání ústavní spravedlnosti.⁸

Kromě *Ústavy* je Ústavní soud, jeho organizace, jednotlivá řízení a postavení soudců upraveno v zákoně č. 182/1993 Sb. o Ústavním soudu. Článek

⁶ WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva*. 2. vyd., Ve Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 118-119. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 9788073804497.

⁷ PAVLÍČEK, Václav a Jiří HŘEBEJK. *Ústava a ústavní řád České republiky: komentář*. 2. dopl. a roz. vyd. Praha: Linde, 1998, s. 279. ISBN 8072011103.

⁸ DOSTÁL, Martin. *Ústavní soud České republiky v letech 1993-2000: podstata ústavního soudnictví, procesní úprava, základní ústavněprávní doktríny a významné judikáty prvního Ústavního soudu ČR*. Praha: Linde, 2004, s. 25. ISBN 8072014625.

83 Ústavy prezentuje Ústavní soud jako orgán ochrany ústavnosti, toto je dále rozpracovááno v dalších článcích Ústavy, až po článek 89. Ústava představuje základní úpravu, která je pak dále rozpracována zákonem o Ústavním soudu. V článku 87 odst. 1 Ústavy vymezuje v taxativním výčtu působnost soudu, stanovuje v jakých typech řízení je dána výlučná pravomoc. Princip proporcionality prostupuje všemi typy rozhodování, ale nejčastěji je zastoupen právě ve dvou typech rozhodnutí a to v rozhodnutích o zrušení zákonů nebo jejich jednotlivých ustanovení, jsou-li v rozporu s ústavním pořádkem, o zrušení jiných právních předpisů například nařízení vlády, ministerských vyhlášek, obecně závazných vyhlášek a nařízení obcí a krajů nebo jejich jednotlivých ustanovení, jsou-li v rozporu s ústavním pořádkem nebo se zákonem, jak je stanoveno v článku 87 odst. 1 písm. a Ústavy a v rozhodnutích o ústavní stížnosti právnických nebo fyzických osob proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánů veřejné moci do jimi ústavně zaručených základních práv a svobod podle článku 87 odst. 1 písm. d Ústavy.^{9 10}

2.2.1 Článek 87 odst. 1, písm. a Ústavy- rozhodování o zrušení zákonů nebo jejich jednotlivých ustanovení, jsou-li v rozporu s ústavním pořádkem

V tomto případě Ústavní soud zruší na návrh zákon nebo jeho ustanovení v situaci, že dojde v daném řízení k závěru, že je tento zákon v rozporu s ústavním zákonem či s mezinárodní smlouvou dle článku 10 Ústavy. Co se týče principu proporcionality, u toho bývá rozpor zákona shledáván nejčastěji s články LZPS. O zrušení zákona vždy rozhoduje plénum a toto řízení má povahu řízení výlučného, musí jít tedy o samostatné řízení. Řízení podle písmene a) a řízení podle písmene b) jsou v mnohém stejné, ale zatímco u písmene a) je přezkoumávána pouze ústavnost, u písmene b) je navíc přezkoumávána i zákonnost. Zákonnost však kromě soudu Ústavního může posoudit kterýkoliv jiný soud na základě podmínek čl. 95 Ústavy.¹¹

⁹ Ústavní soud České republiky: The Constitutional Court of the Czech Republic. *Ústavní soud* [online]. Editor Jaroslava Chalupová. 2014 [cit. 2014-09-21]. Dostupné z: <http://www.usoud.cz/postaveni-a-pravomoci/>

¹⁰ Čl. 87 zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. In Sbíрка zákonů.

¹¹ PAVLÍČEK, Václav a Jiří HŘEBEJK. *Ústava a ústavní řád České republiky: komentář*. 2. dopl. a roz. vyd. Praha: Linde, 1998, s. 294. ISBN 8072011103.

2.2.2 Článek 87 odst. 1, písm. d Ústavy- rozhodování o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánů veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod

Ústavní stížnost podle tohoto ustanovení může podat fyzická nebo právnická osoba podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy, pokud tvrdí, že pravomocným rozhodnutím v řízení, jehož byla účastníkem, opatřením nebo jiným zásahem orgánu veřejné moci bylo porušeno její základní právo nebo svoboda zaručené ústavním pořádkem.¹²

Ústavní soud nemá v kompetencích posuzovat celkovou zákonnost nebo správnost rozhodnutí, ale pouze zjišťuje, zda napadeným rozhodnutím došlo k zásahu do základních lidských práv a svobod zaručených ústavním zákonem nebo mezinárodní smlouvou podle čl. 10 Ústavy. Neznamená totiž, že každá protizákonnost musí být nutně protiústavní. Ústavní stížností se tak můžeme bránit proti porušení nejen práv a svobod zaručených v LZPS, ale také práv a svobod zaručených v mezinárodních smlouvách o lidských právech, kterými je Česká republika vázána – *Všeobecná deklarace lidských práv, Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech*, dále také zakladatelské smlouvy Evropské unie. Zejména judikatura Evropského soudu pro lidská práva a systém Rady Evropy je v činnosti Ústavního soudu promítán do obsahu jeho závazné judikatury.¹³

Podmínky podání ústavní stížnosti:

- a) stížnost směřuje proti pravomocnému rozhodnutí či jinému zásahu orgánu veřejné moci,
- b) rozhodnutí či zásah orgánu veřejné moci se musí týkat ústavně zaručených práv a svobod,
- c) stěžovatel už vyčerpal všechny procesní prostředky. Posledním procesním prostředkem je „řádný opravný prostředek“ či „mimořádný opravný prostředek“.

¹² Čl. 72 odst. 1 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu ve znění pozdějších předpisů.

¹³ KLÍMA, Karel. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2., rozšířené vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 670. ISBN 807380140x1-2.

d) byla uplatněna ve lhůtě zákonem k tomu předpokládané.¹⁴

„Smyslem a funkcí ústavní stížnosti je náprava zásahu orgánu veřejné moci do ústavně zaručených práv a svobod [čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy, § 82 odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu], k této nápravě nemůže však dojít tak, že by z řízení o ústavní stížnosti a z přezkumu Ústavním soudem bylo vyňato právě rozhodnutí o posledním prostředku, poskytovaném zákonem k ochraně práva.“¹⁵

2.3 Judikatura Ústavního soudu

Podle čl. 89 Ústavy vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu jsou závazná pro všechny orgány i osoby. Tato závaznost má však dvě různé úrovně. V prvním případě jde o závaznost kasační, kdy dojde ke zrušení rozhodnutí obecného soudu, který je následně vázán právním názorem vyjádřeným v nálezu Ústavního soudu. V případě druhém jde o závaznost judikatury Ústavního soudu precedenční, kdy je třeba právní názor vyjádřený v nálezu Ústavního soudu aplikovat ve skutkově podobných věcech, přičemž se daný závěr dotýká výhradně právního názoru, který je důvodem rozhodnutí, na němž je založen výrok nálezu. Obecný soud v konkrétní věci nemusí s již judikovaným právním názorem souhlasit, jestliže přednese konkurující úvahy. Takové úvahy by měly objektivně zdůvodnit, že v souladu s ústavněprávními výklady Ústavního soudu obecně se buď dotýčný judikát na skutkově odlišný případ aplikovat nemůže, nebo je-li přesvědčen o tom, na základě jeho interpretace nebo pochopení principů a pravidel v právním řádu jako celku, že Ústavní soud může tento konkrétní ústavněprávní výklad znovu uvážit.¹⁶

Nerespektují-li soudy podstatné důvody nálezů Ústavního soudu k dané problematice a nepředloží-li dostatečně odůvodněnou argumentaci, která by vyložila, proč se od této judikatury odchylují, porušují tím čl. 2 odst. 2 LZPS a čl.

¹⁴ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, s. 678. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 8073800004.

¹⁵ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, s. 704. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 8073800004. (IV. ÚS 219/96, sv. 6, usn. Č. 18, str. 563)

¹⁶ VRCHA, Pavel. Pavel Vrcha, soudce NS ČR: Respektování judikatury Ústavního soudu ČR. *Pavel Vrcha, soudce NS ČR*[online]. 2010 [cit. 2015-06-10]. Dostupné z: <http://vrcha.webnode.cz/news/respektovani-judikatury-ustavniho-soudu-cr/>

2 odst. 3 Ústavy, který soudům ukládá především postupovat v souladu s pravidly spravedlivého procesu čl. 36 odst. 1 LZPS a také čl. 89 odst. 2 Ústavy.¹⁷

¹⁷ VRCHA, Pavel. Pavel Vrcha, soudce NS ČR: Respektování judikatury Ústavního soudu ČR. *Pavel Vrcha, soudce NS ČR*[online]. 2010 [cit. 2015-06-10]. Dostupné z: <http://vrcha.webnode.cz/news/respektovani-judikatury-ustavniho-soudu-cr/>

3. Ústavní soudnictví ve Francii

Jak bylo již zmíněno v úvodní kapitole, pokusím se ukázat aplikaci testu proporcionality také v judikatuře v rámci francouzské Ústavní rady (Conseil constitutionnel). V této kapitole se však nejprve zaměříme na stručný úvod ústavního soudnictví ve Francii a na samotnou Ústavní radu.

Francouzská Ústava ze 4. října 1958, při vzniku Páté Francouzské republiky, zřídila orgány, které byly odděleny od politického rozhodování. Jedním z orgánů byla právě Ústavní rada, která získala soudní pravomoc a dohled nad parlamentem. Ústavní kontrola práva byla však započata až roku 1971. Ústavní rada nezastřešuje žádnou hierarchickou strukturu soudů ani obecných ani správních a v tomto smyslu tedy nejde o nejvyšší soud. Jejím hlavním úkolem, tak jako v České republice, je ochrana ústavnosti. Ústavní rada je složena z devíti členů, kteří jsou jmenováni na devět let, a jednou za tři roky dojde k obměně jedné třetiny členů. Členy jmenuje prezident republiky a předseda každé sněmovny Parlamentu, tedy Senátu a Národního shromáždění (obdoba české Poslanecké sněmovny). Zajímavou pozici mají bývalí prezidenti republiky, kteří zůstávají doživotními členy Ústavní rady, pokud nezastávají funkci, která by se s mandátem člena Ústavní rady neslučovala a pokud o to mají zájem. Mandát člena Ústavní rady není nijak omezen věkem ani povoláním, nicméně je neslučitelný s výkonem funkce člena vlády nebo Hospodářské a sociální rady. Předsedu Ústavní rady jmenuje prezident z řad jejích členů. Ústavní rada rozhoduje vždy v plénu a řízení se řídí pravidlem usnášeníschopnosti, což znamená, že musí být přítomno sedm soudců. Jednání v plénu a hlasování nejsou veřejná.^{18 19}

¹⁸ DUVERGER, Maurice. *Éléments de droit public*. 12. éd. Paris: Presses Universitaires de France, 1988, s. 176-177. ISBN 2130423965.

¹⁹ Conseil constitutionnel: Présentation générale. *Conseil constitutionnel* [online]. 2015 [cit. 2015-07-06]. Dostupné z: <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/francais/le-conseil-constitutionnel/presentation-generale/presentation-generale.206.html>

3.1 Kompetence Ústavní rady

Kompetence Ústavní rady jsou definovány v Ústavě a dále jsou rozvedeny v základních zákonech, které pojednávají o ústavních principech. Rada nemůže rozhodnout jinak než na základě Ústavy. Pravomoci Ústavní rady můžeme rozdělit do dvou kategorií a to do soudní a konzultační. Tato dualita byla důvodem k odmítnutí pojmenování Ústavní rady Ústavním soudem během novely z roku 2008.

3.1.1 Soudní pravomoc obsahující dva typy soudních sporů

a) Normativní právní spory:

Ústavní rada kontroluje nepovinně ústavnost v případě běžných zákonů a mezinárodních závazků a povinně v případě ústavních zákonů a jednacích řádů parlamentních sněmoven. Ústavní kontrola se provádí na základě stížnosti po hlasování v parlamentu ještě před vyhlášením zákona, ratifikací nebo schválením mezinárodního závazku a vstupem jednacích řádů sněmoven v platnost. Co se týče fakultativní neboli nepovinné stížnosti, tu může podat politický orgán například prezident republiky, předseda vlády, 60 senátorů nebo 60 poslanců. Ústavní rada je známá svým způsobem kontroly *a priori*, tedy kontroly, která zaručuje minimální vměšování se Ústavní rady, která se od zásad našeho i ostatních evropských ústavních soudů velice liší.²⁰

Až 1. března 2010 se francouzským obecným soudům otevřela možnost prostřednictvím předběžné otázky předložit k posouzení ústavnosti účinný zákon (kontrola *a posteriori*). Právním účastníka řízení se stalo položení této otázky navrhnout a na obecných soudech pak je rozhodnutí, zda ji Ústavní radě položí. Tento institut nazýváme prioritní otázkou ústavnosti (question prioritaire de constitutionnalité) a zatím se těší relativně vysoké efektivitě.^{21 22}

Ústavní rada rozhoduje o působnosti mezi zákonem a nařízením a spor jí může být postoupen v průběhu legislativního procesu předsedou sněmovny, která

²⁰ VERPEAUX, Michel. *Le Conseil constitutionnel: 2 e édition*. Paris: Direction de l'information légale et administrative, 2014, s. 105-112. 2. ISSN 1763-6191.

²¹ Conseil constitutionnel: Présentation générale. *Conseil constitutionnel* [online]. 2015 [cit. 2015-07-06]. Dostupné z: <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/francais/le-conseil-constitutionnel/presentation-generale/presentation-generale.206.html>.

²² HENRY ROUSSILLON,.. PIERRE ESPLUGAS,.., Henry Roussillon,.. Pierre Esplugas,.. *Le Conseil constitutionnel*. 7e éd. Paris: Dalloz, 2011, s. 41-42. ISBN 9782247105960.

o dané věci rozhoduje, anebo po ukončení legislativního procesu předsedou vlády, který případně přeřadí určitá opatření legislativní povahy do nižší kategorie právních norem.²³

b) Spor ve věcech voleb a referenda

Mezi pravomoci Ústavní rady patří nepochybně rozhodování o řádném průběhu volby prezidenta republiky a organizování referenda. Rozhoduje také o řádném průběhu volby, režimech volitelnosti a neslučitelnosti funkcí členů Parlamentu. Stížnost mohou Ústavní radě podávat samotní voliči.²⁴

3.1.2 Poradní pravomoc

Poradní pravomoc Ústavní rady spočívá v konzultaci znění právních předpisů, které se týkají organizace hlasování při volbě prezidenta republiky a při referendu vyhlášeném vládou a Ústavní radou. Rozhodnutí jsou závazná pro všechny orgány veřejné a státní správy a soudní orgány a neexistuje proti nim žádný opravný prostředek. Účinek rozhodnutí o sporu ve volebních věcech je různorodý. Může proběhnout ve formě zrušení platnosti hlasovacích lístků, ale i ve formě zrušení volebních operací. Rozhodnutí jsou oznámena účastníkům řízení a zveřejněna jsou v Úředním věstníku Francouzské republiky i s podáním parlamentu a připomínkami vlády.^{25 26}

Ústavní rada je ve Francii jak politickou, tak právní autoritou. Na druhou stranu však narazíme i na nějaká omezení. Absence výslovného vyjádření Ústavní rady jako soudního orgánu ochrany ústavnosti jak v Ústavě, tak v prováděcím předpise nám předesílá skutečnost, že rada není jedinou autoritou, která může ve Francii posuzovat správnost běžných předpisů s Ústavou. I obecní soudy mohou posuzovat protiústavnost všech právních předpisů kromě zákonů. Její role negativního zákonodárce není tak výrazná jako u Ústavního soudu v České

²⁴ PIERRE AVRIL, JEAN GICQUEL, Pierre Avril, Jean Gicquel, *Le Conseil constitutionnel*. 6e éd. Paris: Montchrestien-Lextenso éd, 2011, s. 80-85. ISBN 9782707617187.

²⁵ PIERRE AVRIL, JEAN GICQUEL, Pierre Avril, Jean Gicquel, *Le Conseil constitutionnel*. 6e éd. Paris: Montchrestien-Lextenso éd, 2011, s. 85-87. ISBN 9782707617187.

²⁶ Conseil constitutionnel: Présentation générale. *Conseil constitutionnel* [online]. 2015 [cit. 2015-07-06]. Dostupné z: <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/francais/le-conseil-constitutionnel/presentation-generale/presentation-generale.206.html>

republice, když uvážíme fakt, že odmítnutí odvozených předpisů v České republice přísluší pouze Ústavnímu soudu.²⁷

²⁷ Conseil constitutionnel: Présentation générale. *Conseil constitutionnel* [online]. 2015 [cit. 2015-07-06]. Dostupné z: <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/francais/le-conseil-constitutionnel/presentation-generale/presentation-generale.206.html>

4. Právní zakotvení základních lidských práv a jejich omezení

Myšlenka lidských práv jako právní ochrany všech lidí a zákonného omezení každé vládní moci existuje v západní civilizaci poměrně dlouhou dobu. Počátky rozšiřování těchto oprávnění můžeme sledovat již ve starověku, postupem času ve vrcholném středověku, kde byly představy ochrany lidských práv založeny na základech křesťanství. Vývoj pokračoval až k ochraně práv měšťanů v období absolutismu a na konci 18. století. Nejpodstatnějšími dokumenty této epochy jsou Listiny práv vydávané některými státy ve vznikajících Spojených státech amerických, použitá argumentace v *Deklaraci nezávislosti* Spojených států amerických a *Deklarace práv člověka a občana* během Velké francouzské revoluce, které byly dokonce v několika verzích.

I když došlo k početným vyhlášením lidských práv, neproběhlo jejich automatické přijetí v praxi a právní úprava byla jen omezená. V rámci mnoha evropských zemí bylo zavedeno plné hlasovací právo pro všechny muže až na přelomu 19. a 20. století, po první světové válce i pro ženy. Jako reakce na druhou světovou válku byla v OSN (*Organizace spojených národů*) přijata *Všeobecná deklarace lidských práv*, která označila všechny lidské bytosti za svobodné a rovnoprávné bez ohledu na pohlaví, rasu, národnost a náboženství. Deklarace není právně závazná, nicméně inspirovala rozvoj dalších listin lidských práv a součástí ústav různých států.

4.1 Vymezení základních lidských práv a svobod a jejich právní úprava

Základní práva a svobody mají shodný přirozeně právní základ, ale nemají shodnou povahu a právní režim působení. Z historického hlediska rozeznáváme tři generace lidských práv. Do první generace řadíme základní lidská práva a svobody, včetně práv politických a práva na soudní ochranu mající původ v 17. a 18. století. Druhá generace je tvořena právy hospodářskými, sociálními a kulturními, jejichž vývoj souvisí s rozvojem dělnického a křesťanského sociálního hnutí na přelomu 19. a 20. století. Do třetí generace bychom poté zařadili práva

postindustriální společnosti, kam patří například právo na příznivé životní prostředí, právo na mír, právo na informace.²⁸

Normativní zakotvení a ochrana lidských práv definují základní postavení jednotlivce ve vztahu k veřejné moci a patří tedy i k typickým znakům dnešního pojetí demokratického právního státu. Lidská práva jsou garantována na úrovni státu *Ústavou České republiky, Listinou základních práv a svobod*, která je součástí ústavního pořádku České republiky a byla vyhlášena v Sbírce zákonů pod číslem 2/1993 Sb., ale jsou rovněž chráněna na mezinárodní úrovni řadou mezinárodních smluv, například *Úmluvou proti mučení, Úmluvou o právech dítěte* a zejména evropskou *Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod*. Tradiční společnost uznávající práva suveréna a podřízenost jednotlivců byla tedy zcela obrácena v to, že naopak všichni lidé mají práva a stát má vůči nim povinnosti. Platí to však i naopak, protože právní vztahy jsou založeny na nutné korelaci práv a povinností. Tento vztah je ale v mnoha případech nejasný.

„Přednost závazků ze smluv o ochraně lidských práv v případě kolize závazků z mezinárodních smluv vyplývá především z obsahu těchto smluv v návaznosti na ustanovení čl. 1 odst. 1 Ústavy, podle nějž je Česká republika právním státem. Respekt a ochrana základních práv jsou definičními znaky materiálně chápaného právního státu, proto v případě, že vedle sebe existuje smluvní závazek chránící základní právo a smluvní závazek, který směřuje k ohrožení téhož práva, musí závazek první převážit. Ústavní soud setrvává na názoru vysloveném v nálezu, že žádnou novelu Ústavy nelze interpretovat v tom smyslu, že by jejím důsledkem bylo omezení již dosažené procedurální úrovně ochrany základních práv a svobod (nález sp. zn. Pl. ÚS 36/01, vyhlášený pod č. 403/2002 Sb. a uveřejněný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 26, nález č. 80). Rozsah pojmu ústavního pořádku proto nelze vyložit pouze s ohledem na ustanovení čl. 112 odst. 1 Ústavy, nýbrž vzhledem k ustanovení čl. 1 odst. 1 a 2 Ústavy je do jeho rámce nutno zahrnout i ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách. Ačkoli po změně Ústavy (ústavní zákon č. 395/2001 Sb.) smlouvy o ochraně lidských práv již netvoří samostatnou kategorii právních norem s aplikační předností ve smyslu dřívějšího znění čl. 10, přesto jsou zvláštní skupinou norem a zároveň představují

²⁸ GERLOCH, Aleš. *Ústavní systém České republiky: základy českého ústavního práva*. Praha: Prospektrum, 2002, s. 320.

*referenční hledisko jak pro abstraktní kontrolu norem podle čl. 87 odst. 1 Ústavy, tak pro řízení o ústavních stížnostech“.*²⁹

Pokud chápeme základní lidská práva jako klasické právní normy, kde funguje kondicionální struktura a abstraktní formulace hypotézy a dispozice, nastává těžká situace v případě jejich konfliktu, kdy by se mělo rozhodnout o jejich aplikační přednosti jednoho základního práva před tím druhým. V České republice článek 1 LZPS stanovuje, že základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezrušitelné a nezcizitelné. To ale neznamená, že by základní práva byla neomezená. Mohou být naopak omezena jak veřejnými zájmy, tak jinými základními právy. Tato omezení však nemohou být libovolně široká.³⁰

4.2 Omezenost základních lidských práv a svobod

Již z podstaty práv vyplývá jejich omezení, protože výkon jednoho základního práva může dojít na hranici oblasti ochrany jiného základního práva příslušejícího jinému subjektu, anebo oblasti ochrany zájmů společenských.

Omezenost vyjadřuje neabsolutní povahu základních práv a svobod. Ve své podstatě je podmínkou reálného fungování společnosti. Přiznání základních práv a svobod jednotlivci neznamená, že jeho chování nepodléhá žádným omezením, že není vystaven odpovědnosti vůči jiným lidem a společnosti, neboť realizace jeho práv a svobod se střetává v praxi s jinými individuálními i veřejnými zájmy. Je tedy nutné stanovit meze práv a svobod jednotlivců vůči sobě navzájem, ale také ve vztahu k zájmům státu a společnosti jako celku.³¹

Z hlediska České republiky platí zřejmě nejvýznamnější obecná klauzule omezení základních lidských práv, která je zakotvena v *Listině základních práv a svobod Evropské unie* v článku 52 odst. 1, který zní: „Každé omezení výkonu práv a svobod uznaných touto listinou musí být stanoveno zákonem a respektovat podstatu těchto práv a svobod. Při dodržení zásady proporcionality mohou být omezení zavedena pouze tehdy, pokud jsou nezbytná a pokud skutečně odpovídají

²⁹ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, s. 266. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 8073800004. (I. ÚS 752/02, sv. č. 30, nález č. 54, str. 65)

³⁰ ONDŘEJEK, Pavel. *Princip proporcionality a jeho role při interpretaci základních práv a svobod*. Praha: Leges, 2012, s. 43. Teoretik. ISBN 9788087576311.

³¹ JIRÁSKOVÁ, Věra. In KLÍMA, Karel (ed). *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. díl. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, s. 962 (čl. 4 Listiny).

cílům obecného zájmu, které uznává Unie, nebo potřebě ochrany práv a svobod druhého.“³²

Listina základních práv a svobod České republiky obsahuje řadu ustanovení, která výslovně omezují některá práva a svobody. Existují ale i obecná pravidla pro omezení, která jsou stanovena v jednotlivých odstavcích článku 4 LZPS. Když pomíneme první odstavec, který upravuje stanovení povinnosti jen na základě zákona, druhý odstavec se již zmiňuje o možnosti omezení základních práv, ale opět pouze za podmínek stanovených LZPS na základě zákona. Třetí odstavec stanovuje rovnost všech osob při omezování jejich základních práv. Posledním obecným pravidlem, které je zakotveno v odstavci čtvrtém, je stanovena zásada šetření podstaty a smyslu práv a svobod při jejich omezování a zákaz zneužití takového omezování. Toto ustanovení je zásadní pro stanovení obsahu principu proporcionality, a to proto, že je jím dán základ takzvané zásady minimalizace zásahu do základních práv a svobod. Tato zásada tvoří důležitý aspekt testu proporcionality při vzájemném omezení práv.³³

„K omezení základních práv či svobod, i když jejich ústavní úprava omezení nepředpokládá, může dojít v případě jejich kolize. V těchto situacích je nutné stanovit podmínky, za splnění kterých má prioritu jedno základní právo či svoboda, a za splnění kterých jiné. Základní je v této souvislosti maxima, podle které základní právo či svobodu lze omezit pouze v zájmu jiného základního práva či svobody.“³⁴

O omezení základních lidských práv je veden dlouhodobý spor, jestli je možné aplikaci základního práva v konkrétním případě úplně vyloučit, anebo zda je nutné alespoň minimální obsah základního práva ponechat. Vyjádření tohoto limitu omezení základních lidských práv nalezneme v *teorii esenciálního jádra lidských práv*, kde mimo jiné existuje úvaha, že zásah do jádra lidského práva je potřeba vnímat jako závažnější, než zásah do oblasti lidského práva, která se vlastně podstaty tohoto práva nedotýká a o které není zřejmé, kam dosahuje.³⁵

³² ONDŘEJEK, Pavel. *Princip proporcionality a jeho role při interpretaci základních práv a svobod*. Praha: Leges, 2012, s. 53. Teoretik. ISBN 9788087576311.

³³ FILIP, Jan. Některé otázky vztahu konkretizace a omezení základních práv a svobod v ČR. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2010, č. 4, s. 585.

³⁴ Nález Pl.ÚS 4/94 ze dne 12. 10. 1994.

³⁵ ONDŘEJEK, Pavel. *Princip proporcionality a jeho role při interpretaci základních práv a svobod*. Praha: Leges, 2012, s. 54-55. Teoretik. ISBN 9788087576311.

Příkladem aplikace esenciálního jádra je osobní svoboda a její garance v článku 8 LZPS, kde její zbavení zasahuje do kořenů tohoto práva, ale omezení v menší míře do jádra nezasahuje, přestože se o zásah do osobní svobody jedná.³⁶

³⁶ ONDŘEJEK, Pavel. *Princip proporcionality a jeho role při interpretaci základních práv a svobod*. Praha: Leges, 2012, s. 56. Teoretik. ISBN 9788087576311.

5. Proporcionalita

Výraz *proporcionalita* pochází z latinského spojení *pro portio* znamenající určitý vztah mezi dvěma nebo více prvky. Projevem proporcionality v právu je zejména speciální technika ústavně právní argumentace. Úvahy o principu proporcionality v právu souvisí zejména s hodnotou přiměřenosti, která bývá spojována s určitou mírou racionality a spravedlnosti.³⁷ Jejím cílem je ochrana základních lidských práv a stěžejní opěrný bod nalezneme v čl. 4 odst. 4 LZPS.³⁸

V určitých případech je však nutné právo omezit pro zachování jiných společenských hodnot, jako je například národní bezpečnost. Častý konflikt nastává například mezi právem v čl. 6 LZPS na osobní svobodu člověka a veřejným zájmem. S tímto souvisí i citát slavného britského filosofa a ekonomy Johna Stuarta Milla: „*Svoboda jednoho končí tam, kde začíná svoboda druhého.*“³⁹ Z tohoto citátu můžeme zaznamenat, že svoboda není absolutní a stejně tak ani daná lidská práva nejsou zcela absolutní a neomezitelná. Za neomezitelná lidská práva považujeme zákaz mučení, zákaz nelidského a ponižujícího zacházení nebo také právo na život. Avšak právo na život se opět dostává do konfliktu s právem na život jiného člověka a může být potlačeno například sebeobranou.

Jak již bylo uvedeno, k pojmu proporcionalita se nesporně váže pojem *spravedlnost*, který bývá popisován nalézáním rovnováhy mezi hodnotami a zájmy, které si vzájemně odporují. Symbolika spravedlnosti je spojována s ženskou postavou s váhami. Tento symbol se v lidské společnosti objevuje již více než 2000 let, avšak v počátcích byla spíše spojována s bohyněmi. Spravedlnost jakožto poměrování nalezneme ve starověkém Egyptě, kde podle mytologie váží sbor 42 soudců, kněží bohyně Maat, po smrti každého člověka jeho srdce, představující jeho jednání za života a pírko na druhé misce vah, které symbolizuje pravdu. S obdobnými tradicemi se můžeme setkat v křesťanství i v islámu.

³⁷ ONDŘEJEK, Pavel. *Princip proporcionality a jeho role při interpretaci základních práv a svobod*. Praha: Leges, 2012, s. 14. Teoretik. ISBN 9788087576311.

³⁸ WINTR, Jan. *Říše principů: obecné a odvětvové principy současného českého práva*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2006, s. 208. ISBN 8024612461.

³⁹ MILL, J.: *O svobodě II.* vlastním nákladem vydal J. Otto, Praha 1913, s. 49. Tento citát je pouze opisem myšlenky vyjádřené v Millově díle. John Stuart Mill byl anglický filosof, empirik, politický ekonom a liberální politik.

Výkon spravedlnosti znamená podle G. Sartora rozhodovat takovým způsobem, který nejlépe odpovídá lidským hodnotám a potřebám. V takovém rozhodování by měla být zachována dvě hlediska a to spravedlivá volba by měla maximalizovat užitek, který vyplývá z dopadů takového rozhodnutí na podstatné zájmy (princip maximalizace) a zároveň by neměl chybět relativní význam těchto vztahů (princip poměrování). Spravedlivé jednání je tedy pouze takové, které nevyvolává zbytečné záporné dopady na dotčené zájmy a hodnoty.⁴⁰

5.1 Test proporcionality

Princip proporcionality se v posledních desetiletích prosadil jak Evropě, tak v mnoha dalších částech světa jako jedno z kritérií ústavnosti omezení základních lidských práv. Původem můžeme tento princip zařadit do Německa, kde byl rozvoj principu proporcionality spojen s poválečným rozvojem nových německých směrů právní vědy a to především se sociologicky zaměřenou jurisprudencí. Princip či velmi podobný test proporcionality se rozšířil také do ostatních právních systémů a zprvu se nám může zdát, že se vyvinul v univerzální zásadu, která reguluje ústavní rozpory ve všech státech. Používání tohoto principu však není jednotné, jak se na první pohled může zdát. V každém systému je dobré sledovat jednak normativní zakotvení principu proporcionality, praxi soudcovského rozhodování a doktrinální úvahy jednotlivých autorů, které se vztahují jak k teorii, tak k praxi a historii vývoje tohoto principu.

Z argumentačního hlediska se princip proporcionality v oblasti omezení lidských práv vyskytuje na hranici, kde se setkává fakticita a normativita. Hlavním smyslem tohoto principu je pevně stanovit metodologii, kterou může určit, jestli za konkrétních skutkových okolností je zásah do základního práva ústavně přijatelný. Mezi sporné otázky použití testu proporcionality patří otázka, zda je test proporcionality univerzálním testem při poměrování jakýchkoliv hodnot a principů, nebo pouze ve specifické oblasti omezení základních lidských práv. Například Spolkový ústavní soud používá test proporcionality výhradně na otázky omezení základních práv. V případě, kdy nastane kolize kompetencí mezi

⁴⁰ ONDŘEJEK, Pavel. *Princip proporcionality a jeho role při interpretaci základních práv a svobod*. Praha: Leges, 2012, s. 32-33. Teoretik. ISBN 9788087576311. Giovanni Sartor je italský profesor právní informatiky v Boloni a ve Florencii, pracoval u Soudního dvora Evropské unie v Lucembursku.

Spolkem a jednotlivými zeměmi se test proporcionality používat nemá. Co se týče českého Ústavního soudu, ten naproti tomu umožňuje použití tohoto testu ve všech případech kolize ústavních principů.

Z mnoha různých výkladů na princip proporcionality vyplývá, že je velice obtížné popisovat jej jako jednotný a univerzální aplikovatelný princip. Judikatura ani doktrína nepřijímá jednotný výklad strukturální ani aplikační tohoto principu.

Pro test proporcionality je důležitá existence jeho jednotlivých složek, je rozložen do jednotlivých kritérií, jelikož při jeho zkoumání přiměřenosti je potřeba zodpovědět mnoho skutkových i právních otázek. Pokud jde o jednotlivé složky principu proporcionality, německý Spolkový ústavní soud popisuje od roku 1958 tři složky principu proporcionality. Závěry a doktríny toho soudu měly největší vliv na formulování principu proporcionality v České republice, kde se též vychází z třístupňového testu.⁴¹ V případě testu proporcionality jde tedy o to, že zkoumáme v rámci stálého daného pořadí jednu složku za druhou s tím, že jestliže sledovaný akt bude shledán jako odporující jedné z nich, je nutno učinit závěr o jeho disproporcionalitě. V praxi například našeho Ústavního soudu se vyskytují i takové situace, kdy interpret ponechává určitou složku testu proporcionality nerozhodnutou. Nejedná se o nespravedlnost, protože rozhodnutí případu přichází na základě dalších kroků testu proporcionality.

5.1.1 Test vhodnosti

První složka zkoumá proporcionalitu určitého aktu a její podstatou je úvaha o právních prostředcích k dosažení určitého cíle. Zde jde o zkoumání primárně faktických a ne právnických otázek a splnění tohoto testu je nejméně náročné, protože se stane zřídkakdy, že by úprava, která omezuje základní práva, nebyla způsobilá dosáhnout svého cíle. Při hledání odpovědi, zda je určitý prostředek vhodný k dosažení daného cíle, záleží na tom, zda by bylo za normálních okolností možno sledovaného cíle zvoleným prostředkem dosáhnout. Pouze absolutní nezpůsobilost k dosažení cíle vede k neústavnosti úpravy omezující základní práva. Požadavek na vhodnost určité úpravy spočívá v každém případě také v odpovědnosti veřejných orgánů, které musejí zaručit nejen to, že

⁴¹ ONDŘEJEK, Pavel. *Princip proporcionality a jeho role při interpretaci základních práv a svobod*. Praha: Leges, 2012, s. 94-100. Teoretik. ISBN 9788087576311.

určitou úpravou sledují legitimní cíl, ale také skutečnost, že tato úprava přímo směřuje k dosažení tohoto cíle. Ale tento požadavek se ne vždy vyplňuje s ohledem na funkci normotvorné činnosti, která není vždy nejefektivnější.⁴²

5.1.2 Test potřeby

Důležitým požadavkem, který plyne z principu proporcionality, je také potřeba dané úpravy ve smyslu nezasahování do základních lidských práv větším způsobem, než by bylo přípustné. Z principu právního státu vyplývá požadavek na právo, které by mělo dosahovat určité kvality. Vedlejší efekty by tím pádem měly být omezeny na minimum. Tak jako v předchozím testu vhodnosti jsou i v případě potřeby zkoumány skutkové okolnosti. Nejde však o hypotetické možnosti dosažení vybraného cíle, ale o alternativní hypotetické právní prostředky, které dosahují toho samého cíle. V rámci zkoumání potřeby je po hledání alternativních prostředků v druhé řadě potřeba zvolit adekvátní míru intenzity soudního přezkumu. Pouze pak je možné říci, zda mají státní orgány větší či menší míru uvážení. V určitých případech se test potřeby může blížit kritériu nezbytnosti například v případě nízké míry státního uvážení, v jiných případech se naopak může blížit vyloučení extrémní disproportionality v podobě vyloučení příliš omezující úpravy například zákaz nočního vycházení z důvodu snížení kriminality. Obvyklým důvodem porušení testu potřeby tedy plyne z přílišné šíře omezení v určité úpravě.⁴³

5.1.3 Test poměrování (proporcionality v užším slova smyslu)

Poslední složkou testu proporcionality je test poměrování, neboli proporcionalita v užším slova smyslu spočívající v poměrování v kolizi stojících práv a hodnot. Vyžaduje nejpropracovanější a na rozdíl od předchozích případů výlučně právní argumentaci, nikoliv tedy argumentaci skutkovou. Důležité je měřítko, podle něhož zkoumáme kolidující základní lidská práva. V právní teorii autoři většinou přicházejí pro tyto účely s kritérii nebo také s tzv. vážící formulí,

⁴² ONDŘEJEK, Pavel. *Princip proporcionality a jeho role při interpretaci základních práv a svobod*. Praha: Leges, 2012, s. 101-102. Teoretik. ISBN 9788087576311.

⁴³ ONDŘEJEK, Pavel. *Princip proporcionality a jeho role při interpretaci základních práv a svobod*. Praha: Leges, 2012, s. 103-105. Teoretik. ISBN 9788087576311.

podle které bude poměrování základních práv probíhat. V České republice vytvořil Ústavní soud již svým prvním nálezem aplikujícím princip proporcionality a zde byla i vážící formule, která připadá v úvahu. Konkrétně šlo o zvažování empirických, systémových, kontextových a hodnotových argumentů. Použitím těchto argumentů v daném případě tak z původně základních práv a veřejných hodnot stanovíme ty, jež v konkrétním případě převáží nad ostatními.⁴⁴

Na závěr této kapitoly je vhodné zmínit pořadí jednotlivých složek testu proporcionality, které není v nahodilém pořadí, ale naopak má svůj konkrétní smysl a je seřazeno podle nejnáze splnitelných požadavků až po ty nejobtížnější. Toto chápání složek testu proporcionality se blíží k tzv. kaskádové metodě, která je známá například ve francouzském právu, které vyžaduje, aby jednotlivé podmínky byly zkoumány postupně, jedna po druhé. Ačkoliv v samotné Francii se stane málokdy, že by se použila všechna tři kritéria v případě testu proporcionality.

V praxi českého Ústavního soudu i ostatních evropských Ústavních soudů se také vyskytují situace, kdy interpret vynechává určitou složku testu proporcionality nerozhodnutou, jelikož je těžké ji zhodnotit.⁴⁵

Můžeme také říci, s ohledem na interpretaci Davida Beattyho, že testy vhodnosti a potřebnosti jsou jen zjednodušením testu poměrování.⁴⁶

⁴⁴ ONDŘEJEK, Pavel. *Princip proporcionality a jeho role při interpretaci základních práv a svobod*. Praha: Leges, 2012, s. 106-108. Teoretik. ISBN 9788087576311.

⁴⁵ ONDŘEJEK, Pavel. *Princip proporcionality a jeho role při interpretaci základních práv a svobod*. Praha: Leges, 2012, s. 110. Teoretik. ISBN 9788087576311.

⁴⁶ ONDŘEJEK, Pavel. *Princip proporcionality a jeho role při interpretaci základních práv a svobod*. Praha: Leges, 2012, s. 109. Teoretik. ISBN 9788087576311.

David M. Beatty- kanadský profesor na právnické fakultě 1981, zabýval se dodržováním lidských práv a ústavním právem v teorii i v praxi

6. Test proporcionality v judikatuře Ústavního soudu České republiky

V České republice se váže vznik a utváření doktríny proporcionality na podmínky znovuoobnovení demokratického právního státu. Za jedno z prvních rozhodnutí Ústavního soudu, které explicitně řeší kolizi základních lidských práv, bývá považován nález sp. zn. Pl. ÚS 4/94 ze dne 12. října 1994 ve věci ústavnosti institutu anonymního svědka v trestním řízení.⁴⁷ Pokud ale nahlédneme do starší judikatury, zjistíme, že tento nález nebyl zdaleka jediný, který se konfliktů základních práv a svobod týkal. Hlavní spornou otázkou v tomto případě bylo, zda daný institut anonymního svědka neporušuje právo na spravedlivý proces obžalovaného, jelikož tento svědek nemůže být v trestním řízení před soudem postaven proti dotazům obžalovaného. Na druhou stranu ale může výpověď anonymního svědka sloužit jako usvědčující důkaz.

Podmínky omezení lidského práva ve prospěch jiného základního lidského práva dovedl Ústavní soud z článku 4 odst. 4 LZPS. První podmínkou je jejich vzájemné poměrování a dále je považováno za nezbytné šetření podstaty a smyslu omezovaného práva. Následně došlo k vymezení podmínky poměrování, která byla již v dalších nálezech nazývána principem proporcionality. Byla určena tři kritéria: vhodnost, potřebnost a poměrování závažnosti obou základních lidských práv, která stojí v kolizi. Pokud jde o druhou podmínku, zde Ústavní soud jasně nevyjádřil, zda podmínku minimalizace zásahu do základního práva chápe jako samostatný test, nebo ji bere jako součást testu poměrování, což je jedna ze zvláštností českého testu proporcionality. Zásadu minimalizace Ústavní soud vyjadřuje jako zásadu sebeomezení. Ústavní soud není součástí soustavy obecních soudů a do jejich rozhodovací činnosti může zasáhnout pouze tehdy, pokud se dopustí zásahu do ústavně zaručených základních práv a svobod. V tomto případě je Ústavní soud veden principem minimalizace.

Dalším nálezem rozvíjejícím praxi aplikace principu proporcionality Ústavního soudu byl nález z roku 1996, který se týkal přezkoumání ústavnosti zákazu prodeje bytů ozbrojených složek v domech ve vlastnictví města. Zde

⁴⁷ ONDŘEJEK, Pavel. *Princip proporcionality a jeho role při interpretaci základních práv a svobod*. Praha: Leges, 2012, s. 155. Teoretik. ISBN 9788087576311.

Ústavní soud poprvé poměřoval základní vlastnické právo obce a veřejný zájem-bezpečnost státu.⁴⁸

Aplikační praxe testu proporcionality českého Ústavního soudu, jak již bylo zmíněno, vychází, z třístupňové struktury, a v mnoha rozhodnutích deklaruje, že aplikuje na daný případ test proporcionality. Jednotlivé senáty Ústavního soudu však mohou aplikovat test proporcionality různě a nemusí tedy přiznávat testu proporcionality tutéž strukturu. Toto vedlo až k úvahám o větší volnosti zákonodárce v určitých otázkách a v nálezu ze dne 13. prosince 2005 Ústavní soud rozdělil původně jednotný test proporcionality do dvou základních podob: a) klasický test proporcionality, který je inspirován některými americkými kritérii způsobu přezkumu antidiskriminačního práva a který je přísnější a b) test proporcionality, který vylučuje toliko extrémní disproporcionalitu. Tento test je mírnější, je uplatňován při přezkumu sociálních práv a je inspirován testem racionality, který se používá v judikatuře Nejvyššího soudu Spojených států amerických.⁴⁹

U sociálních práv tak chtěl Ústavní soud dosáhnout většího sebeomezení, než mu umožňovalo použití testu vyloučení toliko extrémní disproporcionality. Dle Ústavního soudu, „*testem ústavnosti v tomto smyslu projde taková zákonná úprava, u níž lze zjistit sledování nějakého legitimního cíle a která tak činí způsobem, jež si lze představit jako rozumný prostředek k jeho dosažení, byť nutně nemusí jít o prostředek nejlepší, nejvhodnější, nejúčinnější či nejmoudřejší.*“⁵⁰

6.1 Aplikace testu proporcionality v judikatuře Ústavního soudu na jednotlivých případech

Aby nebyl test proporcionality vysvětlen jen teoreticky, bude v této podkapitole uvedeno několik zajímavých případů, kde byl aplikován test proporcionality v judikatuře Ústavního soudu České republiky. Jako prvním případem se bude zabývat Stanovením minimální výše pokuty s ohledem na majetkové a osobní poměry delikventa z roku 2002. Dalším případem jsou

⁴⁸ ONDŘEJEK, Pavel. *Princip proporcionality a jeho role při interpretaci základních práv a svobod*. Praha: Leges, 2012, s. 157. Teoretik. ISBN 9788087576311.

⁴⁹ ONDŘEJEK, Pavel. *Princip proporcionality a jeho role při interpretaci základních práv a svobod*. Praha: Leges, 2012, s. 163. Teoretik. ISBN 9788087576311.

⁵⁰ Nález Pl. ÚS 61/94 ze dne 5. 10. 2006 odst. 41 odůvodnění

Bezpečnostní prověrky advokátů, kde je mimo použití testu proporcionality zajímavé porovnání se zahraničními případy. Třetím případem je nejvíce aktuální případ a to Kolize práva na ochranu vlastnictví a veřejného zájmu u restitucí.

6.1.1 Stanovení minimální výše pokuty s ohledem na majetkové a osobní poměry delikventa

V tomto případě rozhodoval Ústavní soud v plénu ve věci návrhu Krajského soudu v Hradci Králové na zrušení části ustanovení § 106 odst. 3 zákona č. 50/ 1976 Sb. o územním plánování a stavebním řádu a to v části " od 500 000". Důvodem návrhu byl podle krajského soudu nepřiměřený zásah do majetkových práv fyzické osoby, která na základě původních rozhodnutí Magistrátu města Pardubice ze dne 24. 6. 1999, č.j. OSÚ P/147/99/Pd, a rozhodnutím Okresního úřadu Pardubice ze dne 16. 7. 2001, č.j. RRR/3330/41/99/Pu se dopustila deliktu užívání prostor, které byly kolaudovány jako prádelna, sušárna a sklep za účelem řemeslné živnosti kadeřnictví a uložili jí správní sankci 500 000 Kč.⁵¹

Krajský soud v Hradci Králové však s danou správní sankcí nesouhlasí, protože je vůči ní nastavena likvidačním způsobem. Dále Krajský soud v Hradci Králové uvádí, že správní sankce není srovnatelná ani s tresty ukládanými trestním zákonem. *„Vzhledem k tomu, že fyzické osoby jsou vystaveny riziku takového trestu, který svou povahou a stupněm závažnosti spadá z pohledu Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen "Úmluva") do "trestní oblasti", je třeba na danou věc aplikovat čl. 6 odst. 1 Úmluvy, podle něhož má každý právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě projednána. Tento požadavek nebyl naplněn s ohledem na stávající právní úpravu, neboť nebyly zohledněny konkrétní individuální okolnosti daného případu.“*⁵²

Ústavní soud nejdříve v souladu s § 68 odst. 2 zákona č. 182/1993 Sb. zkoumal, jestli zákon, u kterého navrhovatel namítá protiústavnost jeho ustanovení, byl přijat a vydán v mezích Ústavou stanovené kompetence a ústavně předepsaným způsobem. Dále je nezbytné zmínit, že v tomto případě není napadáno samotné pravidlo chování, kterým je povinnost subjektů užívat stavbu pouze v souladu s kolaudačním rozhodnutím, ale jde výlučně o ústavnost

⁵¹ Nález Pl. ÚS 3/02 ze dne 13. 8. 2002

⁵² Nález Pl. ÚS 3/02 ze dne 13. 8. 2002, odst. 3

prostředků, které zákonodárce zvolil pro zajištění takového chování ze strany adresátů dané právní normy.⁵³

„Z preambule Ústavy vyplývá úmysl občanů České republiky vycházet z principů právního státu. Čl. 1 Ústavy pak Českou republiku výslovně označuje jako demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana. Úcta k právům a svobodám jedince je nepochybně také právě jedním z oněch principů právního státu, jak má na mysli Preambule Ústavy, z něhož lze dovodit jedno ze základních pravidel fungování státní moci, kterým je zásada proporcionality (přiměřenosti) a zákaz zneužití práva.“⁵⁴

Pokud jde o kritérium, jímž je princip potřebnosti, „nemůže Ústavní soud než konstatovat, že daný zásah tomuto principu ne zcela odpovídá. Obecné nerespektování konkrétní právní úpravy ze strany jednotlivců může mít za příčinu nedostatečné sankce, kdy se protiprávní jednání "vyplácí" i při riziku jejich uložení, anebo nedostatečnou činnost orgánů veřejné moci, do jejichž kompetence kontrola dodržování práva a ukládání sankcí náleží. V prvním případě je zřejmá potřeba zvýšení trestů, ve druhém je pak věcí státu, konkrétně pak výkonné moci, přijmout opatření, aby příslušný orgán plnil své funkce. Jestliže dospěl zákonodárce k závěru, že dosavadní výše pokut je nedostatečná, je plně v jeho kompetenci přijmout příslušná opatření. Na druhé straně je třeba rozlišovat mezi horní a dolní výší pokuty. Je-li nedostatečná její maximální výše, může to - bez ohledu na skutečnost, jak správní orgány pracují - znamenat, že právo se v podstatě stane nevymahatelným. Oproti tomu žádná nebo "nízká" minimální výše pokuty sama tento stav nijak způsobovat nemůže, pokud se k tomu nepřipojí neefektivní výkon státní správy jak v oblasti prevence, tak i represe. Pokud jde konkrétně o otázku represe, lze v rámci zlepšení fungování státní správy, např. zvýšením kontrolní činnosti, přijetím interních pokynů o ukládání pokut, dosáhnout přinejmenším shodných výsledků, jakých lze dosáhnout zvýšením spodní hranice pokuty.“⁵⁵

Jak je výše uvedeno, zásah neodpovídá kritériu potřebnosti, a tak není další test na základě principu přiměřenosti nutný. Ústavní soud se však zabýval i touto otázkou a došel k závěru, že dané opatření není přiměřené zamýšlenému cíli, kterým je ochrana veřejného zájmu. Musíme vycházet z toho, že újma na

⁵³ Nález Pl. ÚS 3/02 ze dne 13. 8. 2002

⁵⁴ Nález Pl. ÚS 3/02 ze dne 13. 8. 2002, odst. 13

⁵⁵ Nález Pl. ÚS 3/02 ze dne 13. 8. 2002, odst. 16

základním právem, která s tímto zásahem může být spojena, je výrazná, protože je tímto zásahem ohrožena samotná ekonomická existence vysokého počtu subjektů.

Ačkoliv Ústavní soud nepochybně existenci nedodržování stavebních předpisů, na druhé straně se Ústavní soud nedomnívá, že by protiprávní jednání zvláště v případech, jak byly popsány Krajským soudem v Hradci Králové, představovaly závažný celospolečenský problém, v jehož světle by tak zásadní zásah do základních práv a svobod byl ospravedlnitelný.⁵⁶

6.1.2 Bezpečnostní prověrky advokátů

Okresní soud v Přerově podle čl. 95 odst. 2 Ústavy České republiky a podle § 64 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, předložil Ústavnímu soudu návrh na zrušení § 42 odst. 1 zákona č. 148/1998 Sb., o ochraně utajovaných skutečností a o změně některých zákonů.

Předmětem návrhu byla novela §42 odst. 1 zákona č. 148/ 1998 Sb. zákonem č. 310/ 2002 Sb. z roku 2002 tak, že z daného ustanovení byli vyňati advokáti a tudíž podle navrhovatele byli také vyňati ze seznamu osob, u nichž neprobíhá bezpečnostní prověrka. Citovaným zákonem č. 310/2002 Sb. však nebyl novelizován trestní řád, a tudíž § 35 odst. 4 trestního řádu platí v nezměněné podobě zakotvené zákonem č. 265/2001 Sb, což vede ke kolizi, protože podle §35 odst. 1 trestního řádu obhájcem v trestním řízení může být jen advokát. Podle názoru Okresního soudu v Přerově ale novelizované znění § 42 odst. 1 zákona č. 148/1998 Sb. v konečném důsledku znamená, že v trestním řízení, ve kterém jsou probírány utajované skutečnosti chráněné zvláštním zákonem, již nadále nepostačuje u advokátů toliko poučení podle § 35 odst. 4 trestního řádu, nýbrž advokáti musí být odpovídajícím způsobem prověřeni podle zákona č. 148/1998 Sb.⁵⁷ „Z výše uvedeného tedy vyplývá, že pokud nyní advokáti, kteří mají být seznámeni s utajovanými skutečnostmi, musí podstoupit bezpečnostní prověrku podle zákona č. 148/1998 Sb., pak v trestním řízení, v němž jsou probírány utajované skutečnosti chráněné zvláštním zákonem, nepostačuje již u nich poučení podle § 35 odst. 4 trestního řádu. S tímto právním názorem navrhovatele plně koresponduje i stanovisko Národního bezpečnostního úřadu.“⁵⁸

⁵⁶ Nález Pl. ÚS 3/02 ze dne 13. 8. 2002

⁵⁷ Nález Pl. ÚS 41/02 ze dne 28. 1. 2004

⁵⁸ Nález Pl. ÚS 41/02 ze dne 28. 1. 2004, I. Vymezení věci a rekapitulace návrhu, odst. 3

Okresní soud v Přerově také doplňuje, že nyní platné ustanovení § 42 odst. 1 zákona č. 148/1998 Sb., ve znění zákona č. 310/2002 Sb., se neslučuje s čl. 37 odst. 2 a čl. 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, které garantují právo obviněného na svobodnou volbu obhájce. Stejně tak je v rozporu s čl. 6 odst. 3 písm. c) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, podle něhož každý, kdo je obviněn z trestného činu, má minimálně právo obhajovat se osobně nebo za pomoci obhájce podle vlastního výběru.⁵⁹

Co se týče ústavněprávního posouzení dané věci, je založeno jednak na aplikaci principu proporcionality a jednak na principu priority ústavně konformního výkladu před derogací. Pro řešení v případě kolize základních práv, se Ústavní soud řídí příkazem k optimalizaci, tedy minimalizací omezení základního práva a svobody.⁶⁰

„Vycházejí z takto naznačených hledisek ústavního posouzení dané problematiky, nutno konstatovat, že z pohledu postulátu vhodnosti, tj. vztahu mezi použitými právními prostředky a cíli zákonodárce, absolvování bezpečnostní prověrky advokátů představuje efektivní prostředek k dosažení sledovaného cíle veřejného statku. Z pohledu kritéria potřebnosti, lze ale dospět k závěru, že bezpečnostní prověrky nejsou prostředkem přiměřeným, jelikož daného účelu lze v trestním řízení dosáhnout sumou dílčích nástrojů, jež se přitom nedotýkají a nijak neomezují v daném kontextu v kolizi s veřejným statkem (bezpečností státu) stojící základní právo na obhajobu, na rovnost zbraní a právo vyjadřovat se ke všem důkazům. Úprava obsažená v trestním řádu nejen garantuje ochranu základních práv podle čl. 37 odst. 3, čl. 38 odst. 2, čl. 40 odst. 3 LZPS a čl. 6 odst. 3 písm. c) Úmluvy, nýbrž i řadou svých norem, jakož i řadou dalších souvisejících norem jednoduchého práva splňuje požadavek minimalizace omezení ochrany v dané věci v kolizi stojícího veřejného dobra (zajišťování bezpečnosti státu ochranou utajovaných skutečností), a tím respektuje i ústavní příkaz k optimalizaci.“⁶¹

V souvislosti s daným případem můžeme srovnat důsledky, jež plynou z interpretace čl. 6 odst. 3 písm. c) Úmluvy Evropským soudem pro lidská práva. Podle právního názoru soudu ve věci Meftah a další proti Francii z roku 2002, soud připomíná, že právo obviněného na pomoc advokáta podle svého výběru, například z případu Pakelli proti Německu z roku 1983, nemůže mít absolutní

⁵⁹ Nález Pl. ÚS 41/02 ze dne 28. 1. 2004

⁶⁰ Nález Pl. ÚS 41/02 ze dne 28. 1. 2004

⁶¹ Nález Pl. ÚS 41/02 ze dne 28. 1. 2004, VIII/b Posouzení ústavněprávní, odst. 9

charakter, a že ho tím pádem vnitrostátní soudy mohou nedbat, jestliže existují relevantní a dostatečné důvody k domněnce, že to vyžadují zájmy spravedlnosti, jak je uvedeno v případě Croissant proti Německu roku 1992. U relevantních a dostatečných důvodů vyžadovaných zájmy spravedlnosti, které vedou k omezení absolutního charakteru práva obviněného na výběr obhájce, v kontextu věci rozhodované Ústavním soudem se nejvíce blíží Evropský soud pro lidská práva, který se podobně vyjádřil ve věci Chazal proti Spojenému království roku 1996, a ve věci Tunelky a další proti Spojenému království z roku 1998. Pokud připouští anglické právo v určitých typech řízení ustanovení zvláštního advokáta, jenž má přístup k utajovaným skutečnostem týkajícím se národní bezpečnosti, ve vztahu k mandantovi je ale vázán povinností mlčenlivosti, našel Evropský soud pro lidská práva v této okolnosti dotčení v čl. 6 odst. 1 Úmluvy.⁶² *„Dle doktrinární interpretace těchto rozhodnutí se však nezdá, že by zvláštním advokátem mohl být ustanoven jen advokát zapsaný do zvláštního seznamu nebo advokát zvlášť prověřený ze státo-bezpečnostního hlediska (B. Repík, Advokát ve světle judikatury Evropského soudu pro lidská práva. I. část, Bulletin advokacie, č. 10, 2002, s. 19).“*⁶³

Aby byla dodržena optimalizace v kolizi stojících ústavním pořádkem garantovaných hodnot k závěru o ústavní neakceptovatelnosti bezpečnostních prověrek obhájců za účelem přípustnosti seznamování se s utajovanými informacemi v roli obhájců v trestním řízení a o přijatelnosti těch podmínek seznamování obhájců s utajovanými skutečnostmi, které jsou zakotveny v trestním řádu a jež neomezují základní práva na obhajobu, rovnost zbraní a práva vyjadřovat se ke všem důkazům, pro posouzení ústavnosti § 42 odst. 1 zákona č. 148/1998 Sb., je nutné aplikovat princip priority ústavně konformní interpretace před derogací a danému návrhu Okresního soudu v Přerově nebylo vyhověno.⁶⁴

⁶² Nález Pl. ÚS 41/02 ze dne 28. ledna 2004

⁶³ Nález Pl. ÚS 41/02 ze dne 28. 1. 2004, VIII/b Posouzení ústavněprávní, odst. 10

⁶⁴ Nález Pl. ÚS 41/02 ze dne 28. ledna 2004

6.1.3 Kolize práva na ochranu vlastnictví a veřejného zájmu u restitucí

V tomto případě je stěžovatelkou Hlavní město Praha v zastoupení advokátem ve věci porušení základních lidských práv zaručených v čl. 11 a v čl. 36 LZPS a v čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a svobod. Stěžovatelka se domáhá zrušení rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 4, Městského soudu v Praze a usnesení Nejvyššího soudu vydaných v řízení o určení vlastnictví k pozemkům dosud vedených u Katastrálního úřadu pro hlavní město Prahu.⁶⁵

V ústavní stížnosti stěžovatelka odůvodnila, proč nesouhlasí s právním závěrem Obvodního soudu pro Prahu 4 a Městského soudu v Praze o naplnění restitučního titulu podle ustanovení § 6 odst. 1 písm. k) zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku a tvrdila, že smlouva, kterou došlo k vykoupení předmětných pozemků za částku 0,40 Kčs/m² byla v souladu s ustanovením § 15 tehdy platné vyhlášky Českého cenového úřadu a Ministerstva financí České socialistické republiky č. 43/1969 Sb., o cenách staveb v osobním vlastnictví a o náhradách při vyvlastnění nemovitostí. Upozornila, že šlo o nezastavěné pozemky, které se nacházely mimo zastavěná území obce Chodov a že uvedená cena byla cenou maximální. Za stejnou cenu byly vykupovány všechny pozemky určené pro výstavbu sídliště Jižní Město a ostatních sídlišť na území hlavního města Prahy, a proto by neměli být původní vlastníci předmětných nemovitostí znevýhodněni ve srovnání s ostatními převodci nemovitostí.⁶⁶

Dále se stěžovatelka nesouhlasně vyjádřila k závěru, že vydání předmětných pozemků nebrání překážka jejich zastavěnosti. Uvedla, že předmětné pozemky jsou funkční součástí areálu sídliště Opatov, a označila řadu judikátů Nejvyššího soudu, ve kterých byla připuštěna existence překážky zastavěnosti v případech pozemků provozně souvisejících s obytnými budovami, které tvoří areál sídliště.⁶⁷

V závěru stížnosti navrhovatelka varovala před důsledky vydávání pozemků obecně užívaných pozemkovými úřady, jelikož v současné době čelí velkému množství žalob, kterými se nabyvatelé pozemků, restitučníci, domáhají

⁶⁵ Nález II. ÚS 536/14 ze dne 21. 1. 2015

⁶⁶ Nález II. ÚS 536/14 ze dne 21. 1. 2015

⁶⁷ Nález II. ÚS 536/14 ze dne 21. 1. 2015

plateb z titulu bezdůvodného obohacení v řádu desítek miliónů Kč s tvrzením, že město tyto pozemky užívá. Podle názoru stěžovatele by měly být předmětné pozemky považovány za zastavěné a vedlejším účastníkům by místo nich měl stát poskytnout v souladu se zákonem o půdě pozemky náhradní, nezátížené obecným užíváním a použitelné k soukromým účelům, nebo finanční náhradu a stěžovatelka nemá náhradní pozemky k dispozici a nemůže platit pravidelně ze svého rozpočtu vedlejším účastníkům náhradu za užívání restituovaných pozemků.⁶⁸

Ústavní soud po přezkoumání formálních náležitostí uznal stížnost důvodnou. Jádrem ústavně právní argumentace stěžovatelky byl její nesouhlas s aplikací a interpretací ustanovení § 11 odst. 1 písm. c) zákona o půdě, jak jej provedly civilní soudy. Ústavní soud předesílá, že se aplikací a interpretací citovaného ustanovení ve své rozhodovací praxi opakovaně zabýval a naposledy tak učinil v nálezu ze dne 1. 7. 2014 sp. zn. I. ÚS 581/14, ve kterém shrnul závěry některých svých dřívějších rozhodnutí, které byly relevantní pro posouzení překážky bránící vydání pozemku. V tomto nálezu Ústavní soud navázal na náleze ze dne 14. 7. 2004 sp. zn. IV. ÚS 176/03 a v něm stanovená kritéria pro posuzování kolize vzniklé v souvislosti s potenciálním vydáním pozemku, jehož zastavěnost podle § 11 odst. 1 písm. c) zákona o půdě je z hlediska obsahu zákonné výluky sporná, a prosazením konkrétního veřejného zájmu, je-li pozemek užíván pro veřejné účely, doplnil dalším požadavkem. Tím byl test proporcionality omezení restitučního nároku stojícího v kolizi s konkrétním veřejným zájmem.⁶⁹

„Po přistoupení k prvnímu kroku testu proporcionality Ústavní soud shodně jako ve věci vedené pod sp. zn. I. ÚS 581/14, dospěl k závěru o nemožnosti nalezení rozumné proporce mezi restitučním účelem a veřejným zájmem. Předmětné pozemky - travnaté plochy částečně porostlé veřejnou zelení - jsou užívány výhradně pro veřejné účely a jejich individuální užívání ze strany oprávněných osob je nereálné. Nemůže-li restituent z objektivního důvodu užívat nemovitost, jež má být po kladném výroku o jeho vlastnictví předmětem vydání podle zákona o půdě, nastává v tomto případě právní stav neslučitelný s účelem restituace, deklarovaným v preambuli a v ustanovení § 1 zákona o půdě; vznik holého vlastnictví nebyl účelem restitučního procesu, jinak zajisté směřujícího k

⁶⁸ Nález II. ÚS 536/14 ze dne 21. 1. 2015

⁶⁹ Nález II. ÚS 536/14 ze dne 21. 1. 2015

*alespoň částečnému zmírnění majetkových křivd způsobených oprávněným osobám komunistickým režimem v rozhodném období.*⁷⁰

Ústavní soud došel k závěru, že došlo k porušení základního práva stěžovatelky na ochranu vlastnictví zaručeného v čl. 11 odst. 1 LZPS. Navrhovatelka se v mezidobí stala vlastníkem předmětných nemovitostí a toto vlastnictví jí civilní soudy nepřiznaly i přes funkční určení nemovitostí a existenci veřejného zájmu. Co se týče porušení práva na spravedlivý proces, Ústavní soud jeho porušení ve výrokové části nálezu výslovně nekonstatoval.⁷¹

⁷⁰ Nález II. ÚS 536/14 ze dne 21. 1. 2015, odst. 21

⁷¹ Nález II. ÚS 536/14 ze dne 21. 1. 2015

7. Test proporcionality v judikatuře Ústavní rady ve Francii

Test proporcionality se ve Francii poprvé objevil jako prostředek kontroly úvahy nesené zákonodárcem o skutečnostech, okolnostech nebo situacích, které tvoří základ jejich zákonů, v rozhodnutích z 19.- 20. ledna 1981. Mimo jiné vede myšlenka na proporcionalitu z rozhodnutí z 16. ledna 1982.⁷² „V případě, že posouzení ze strany zákonodárce o nutnosti znárodnění podle zákona přísluší kontrole Ústavní rady, neměl by být test proporcionality odmítnut.“⁷³ V tomto případě Ústavní rada však došla k závěru, že test proporcionality není potřeba, pokud není prokázáno, že jsou v současné době provozovány převody zboží a podniků a omezují rozsah soukromého vlastnictví a svobody podnikání bez ohledu na ustanovení článku 17 Deklarace z roku 1789. Obecně platí, že Ústavní rada pravidelně kontroluje, zda zákonodárce nejedná proti ústavnímu právu a pokud ano, jestli je to tak závažné ve smyslu a v rozsahu, aby došlo k denaturaci.⁷⁴ Dalším z důležitých rozhodnutí, kde byl Radou test proporcionality výslovně použit, je rozhodnutí z 28. července 1989 pro založení konstruktivní interpretace, který ji dělá ústavní.⁷⁵

Od 90. let je tento prostředek kontroly používán Ústavní radou pravidelně také v případech posouzení závažnosti a potřebnosti trestů ve vztahu k údajné trestné činnosti.⁷⁶ Stejně tak se test proporcionality běžně používá například k ovládání různých aspektů rozdělení volebních obvodů.⁷⁷

Ve francouzském ústavním právu nenajdeme princip proporcionality explicitně vyjádřen v žádném právním textu. Nicméně některá ustanovení ukládají buď nezbytnost, nebo přiměřenost některých opatření ke sledovanému cíli, nebo přiměřenost použitých prostředků ke sledovanému cíli. Když vyloučíme princip rovnosti, který je obsažen ve všech zákonných textech, většina dispozic, které obsahují princip proporcionality, figuruje v textech, na které odkazuje Preambule

⁷² DOMINIQUE ROUSSEAU,..., Dominique Rousseau,.. a préface de Georges VEDEL. *Droit du contentieux constitutionnel*. 10e édition. Paris: LGDJ-Lextenso éd, 2013, s. 145. ISBN 9782275040868.

⁷³ C.C. 81-132 D.C., 16 janvier 1982, R. p. 18.

⁷⁴ C.C. 89-254 D. C., 4 juillet 1989, R. p. 87.

⁷⁵ DOMINIQUE ROUSSEAU,..., Dominique Rousseau,.. a préface de Georges VEDEL. *Droit du contentieux constitutionnel*. 10e édition. Paris: LGDJ-Lextenso éd, 2013, s. 147. ISBN 9782275040868.

⁷⁶ C.C. 84-176 D.C., 16 janvier 1984, R. p. 55.

⁷⁷ DOMINIQUE ROUSSEAU,..., Dominique Rousseau,.. a préface de Georges VEDEL. *Droit du contentieux constitutionnel*. 10e édition. Paris: LGDJ-Lextenso éd, 2013, s. 146-147. ISBN 9782275040868.

Ústavy z roku 1958: *Deklarace práv člověka a občana z roku 1789* (dále jen Deklarace) a *Charta životního prostředí z roku 2004*.^{78 79}

Pro ukázkou si uvedeme několik článků, ze kterých princip proporcionality ve Francii vychází. Čl. 1 Deklarace: „*Lidé se rodí a zůstávají svobodnými a rovnými ve svých právech. Společenské rozdíly se mohou zakládat pouze na prospěšnosti pro celek.*“ Čl. 4 Deklarace: „*Svoboda spočívá v tom, že každý může činit vše, co neškodí druhému. Proto výkon přirozených práv každého člověka nemá jiných mezí než ty, které zajišťují ostatním členům společnosti užívání týchž práv. Tyto meze mohou být ustanoveny pouze zákonem.*“ Zde můžeme nalézt požadavek potřebnosti. Nelze zavést svobodu bez hranic. Pokud bychom rozšířili svobodu jednoho, která by zasáhla do svobody ostatních lidí, bylo by to nepřiměřené. Čl. 10 Deklarace: „*Nikomu se nesmí dít újma pro jeho názory, i náboženské, ledaže by jejich projev rušil pořádek stanovený zákonem.*“ Tady se opět setkáváme s požadavkem přiměřenosti, protože se musíme držet určitých mezí.⁸⁰

Doktrína proporcionality umožnila Ústavní radě konceptualizovat a upevnit svou kontrolu od roku 1980. Od roku 1990 je inspirována zejména německou a evropskou jurispudencí, která splňuje tři složky vhodnosti, potřebnosti a přiměřenosti. Oproti zahraničním nejvyšším či ústavním soudům však ve Francii existuje jen několik málo případů, ve kterých byly použity všechny tři složky testu proporcionality. Obecně je vybráno jedno z kritérií, které je aplikováno na kolizi dvou základních lidských práv a svobod.^{81 82}

Test proporcionality není jedinou technikou, která je Ústavní radou používána ve vztahu k omezení lidských práv. Ostatní techniky slouží buď k doplnění testu proporcionality, nebo k jeho nahrazení. Takovými technikami

⁷⁸ 5ème Conférence des Chefs d'institution de l'Association des Cours constitutionnelles ayant en partage l'usage du français: *La proportionnalité dans la jurisprudence constitutionnelle* [online]. Libreville, 2008 [cit. 2015-07-19]. Dostupné z: http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/root/bank_mm/Bilan_2008/confV_accpuf_libreville_juillet2008.pdf

⁷⁹ VALÉRIE GOESEL-LE BIHAN,..., Valérie Goesel-Le Bihan,.. *Contentieux constitutionnel*. Paris: Ellipses, 2010. ISBN 978-272-9860-929.

⁸⁰ 5ème Conférence des Chefs d'institution de l'Association des Cours constitutionnelles ayant en partage l'usage du français: *La proportionnalité dans la jurisprudence constitutionnelle* [online]. Libreville, 2008 [cit. 2015-07-19]. Dostupné z: http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/root/bank_mm/Bilan_2008/confV_accpuf_libreville_juillet2008.pdf

⁸¹ 5ème Conférence des Chefs d'institution de l'Association des Cours constitutionnelles ayant en partage l'usage du français: *La proportionnalité dans la jurisprudence constitutionnelle* [online]. Libreville, 2008 [cit. 2015-07-19]. Dostupné z: http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/root/bank_mm/Bilan_2008/confV_accpuf_libreville_juillet2008.pdf

⁸² B. MATHIEU et M. VERPEAUX, *Contentieux constitutionnel des droits fondamentaux*, LGDJ, 2002, p. 484 et s.

jsou například *Kontrola absence odstranění původní povahy práva nebo svobody*, která chrání jejich podstatu. Dále *Technika ověření existence odpovídajících právních záruk*. Tato kontrola je stále více používána. Může být jednak doplňkem testu proporcionality, nebo jej může zcela nahradit. Ústavní rada ji používá pro ověření, zda zákonodárce při tvorbě zákona neodepřel zákonné ústavní záruky. „V případě, že zákonodárce změní, nahradí či zruší předchozí znění zákona, u kterého je tato změna vhodná, nesmí dojít k odepření právních záruk ústavních požadavků.“⁸³

Dalším prostředkem jsou *Rezervy interpretace*. Ústavní rada není vždy schopna provést kompletní kontrolu proporcionality, ale prostředkem Rezerv interpretace může svěřit takovou kontrolu soudci, který bude znát aplikaci práva.⁸⁴

Při příležitosti přezkumu zákona, který se týká trestné činnosti, se zdůraznila příslušnost soudců kontrolovat nové výjimečné postupy aplikovatelné na trestnou činnost a na delikvenci organizovaného zločinu, „pokud existuje jeden a více důvodů, které vedou k podezření, že tyto skutečnosti představují jeden z vážných trestných činů spáchaných organizovanou skupinou a je tento čin taxativně vymezen v trestním řádu a pokud potřeby vyšetřování odůvodní omezení, která mohou zasáhnout do osobní svobody, do nedotknutelnosti obydlí nebo do respektu soukromého života.“⁸⁵

7.1 Aplikace testu proporcionality v judikatuře Ústavní rady na jednotlivých případech

Jelikož předchozí podkapitola byla zaměřena na aplikaci testu proporcionality na jednotlivých případech judikatury Ústavního soudu v České republice, je nezbytné, aby bylo uvedeno několik případů, ve kterých byl použit test proporcionality ve francouzské judikatuře Ústavní rady a které jsou pro ni podstatné. Prvním příkladem je Rozhodnutí o bezpečnostním zadržení, druhým příkladem případ HADOPI, který byl populární nejen ve Francii, ale i v ostatních

⁸³ Přeloženo z: Décision n° 2007-550 DC du 27 février 2007, Loi relative à la modernisation de la diffusion audiovisuelle et à la télévision du futur, cons. 4.

⁸⁴ *5ème Conférence des Chefs d'institution de l'Association des Cours constitutionnelles ayant en partage l'usage du français: La proportionnalité dans la jurisprudence constitutionnelle* [online]. Libreville, 2008 [cit. 2015-07-19]. Dostupné z: http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/root/bank_mm/Bilan_2008/confV_accpuf_libreville_juillet2008.pdf

⁸⁵ Přeloženo z: Décision n° 2004-492 DC du 2 mars 2004, Loi portant adaptation de la justice aux évolutions de la criminalité, cons. 6.

HADOPI- Vysoký úřad pro šíření děl a ochranu práv na Internetu

evropských státech. Jedná se o kontroverzní zákon, který by měl trestat internetové piráty. Jeho schvalování však nebylo úplně jednoduché. Proti zákonu byli v opozici levicoví poslanci, ale i různé aktivistické skupiny, které zastávaly názor, že zasahuje do svobody uživatelů na internetu. Třetím a posledním případem je případ Volebního přerozdělování.

7.1.1 Rozhodnutí o bezpečnostním zadržení

Ve francouzském trestním právu existuje preventivní zadržení jako postup, který umožňuje umístění v socio-lékařsko-právním centru bezpečnosti, kde jsou umísťováni vězni, kteří plní svůj trest, ale s velmi vysokým rizikem recidivy, protože trpí vážnými poruchami osobnosti. Toto opatření je omezeno na odsouzení za nejzávažnější trestné činy, zejména sexuální trestné činy a musí být výslovně stanoveno v rozhodnutí o odsouzení. Tento postup byl vytvořen v roce 2008 zákonem o prohlášení trestní nezodpovědnosti v důsledku duševní poruchy podle článků 706-53-13 a podle následujících článků trestního řádu R. 53-8- 53.

25. února 2008 byl přijat zákon na základě přezkumu ústavnosti zákona před francouzskou Ústavní radou ze dne 21. února 2008. Bezpečnostní zadržení bylo dále doplněno v zákoně o recidivě ze dne 10. března 2010.⁸⁶

Ústavní komise obdržela návrh na přezkum zákona v souladu s článkem 61 odst. 2 Ústavy zákona o preventivním zadržení a prohlášení o nezodpovědnosti v důsledku duševní poruchy 11. února 2008 od poslanců a senátorů. Dle poslanců se zákon neslučoval s čl. 1, 3, 12 a 13 Ústavy a dle senátorů ještě s čl. 4 Ústavy.

Hlavní výtku, která byla vznesena žadateli, byla založena na nesprávném výkladu čl. 8 Deklarace lidských práv a občana z roku 1789: „*Zákon má stanovit pouze tresty, které jsou nezbytně a zřejmě nutné; každý může být potrestán pouze na základě zákona, schváleného a vyhlášeného před spáchaným činem a zákonně prováděného.*“ Tvrdili, že pro výlučnou podstatu svobody a podmínek jejího provádění, které intervenují při odsouzení, by mělo být bezpečností zadržení určeno trestem. Dále tvrdili, že zákon také porušuje princip legality trestných činů a trestů, princip potřebnosti sankcí, zásadu zákazu retroaktivity závažnějšího trestního práva. Mimo jiné se také domnívali, že odnětí svobody z důvodu

⁸⁶ GAÏA, Patrick a Louis FAVOREU. *Les grandes décisions du Conseil constitutionnel*. 17e édition. Paris: Éditions Dalloz, 2013, s. 573-583. ISBN 9782247129812, Décision n° 2008-562 DC du 21 février 2008

nebezpečí spáchání trestných činů budoucích porušuje zákon presumpci nevinny a autoritu věci rozsouzené porotním soudem. Nakonec si stěžovali na porušení zákazu svévolného zadržování a na zásah do důstojnosti lidské osoby.

S ohledem k výjimečnosti prostředku preventivního zadržení, jež vede k celkovému odnětí svobody, a zvláštní ochrany svobody jednotlivce, která vyplývá z článku 66 Ústavy, rada provedla techniku test proporcionality, jelikož proti sobě stojí svoboda jedince a ochrana veřejného pořádku, a stejně jako v praxi jiných ústavních soudů, včetně německého ústavního soudu, ověřila, zda je preventivní zadržení přiměřené, a zda splňuje tři požadavky vhodnosti, nezbytnosti a přiměřenosti. Také je to vůbec poprvé, kdy Rada jasně rozlišuje tři prvky testu proporcionality, čímž se dokončuje vývoj, který začal na počátku 90. let.⁸⁷

Ústavní Rada jasně potvrzuje, že rozsah zásahu do lidských práv a svobod musí být vhodný, nezbytný a přiměřený vzhledem k cíli prevence.

Dále Ústavní rada uvádí, na základě článku 706-53-13 trestního řádu, že bezpečností zadržení je prostředek, který je vyhrazen pro lidi, kteří jsou zvláště nebezpeční pro své okolí, vyznačují se velmi pravděpodobnou recidivou a trpí závažnou poruchou osobnosti.

„Vzhledem k celkovému odnětí svobody vyplývající z bezpečnostního zadržení, musí být definice aplikace tohoto opatření v souladu s existencí takové poruchy osobnosti;“

Podle článku 706-53-13 trestního řádu, nejsou předmětem výkonu bezpečnostní detence než lidé, kteří byli *„odsouzeni k trestu odnětí svobody na patnáct let, nebo na delší dobu než patnáct let, za trestné činy spáchané na nezletilé osobě, za atentáty, vraždy, mučení nebo barbarské činy, znásilnění a únos;“* dále se v článku uvádí, že, stejně tak platí pro zločiny spáchané na zletilé osobě a že s ohledem na extrémní závažnosti trestných činů význam trestu uložený porotním soudem je v souladu s aplikací preventivního zadržení a v souladu se svým účelem.⁸⁸

Nehledě na to, že situace osob uvedených v článku 706-53-13 se zkoumá alespoň jeden rok před datem jejich propuštěním multidiscipinárním výborem na základě dvou odborných lékařských zpráv bezpečnostních opatření podle článku

⁸⁷ 5ème Conférence des Chefs d'institution de l'Association des Cours constitutionnelles ayant en partage l'usage du français: La proportionnalité dans la jurisprudence constitutionnelle [online].

⁸⁸ GAÏA, Patrick a Louis FAVOREU. *Les grandes décisions du Conseil constitutionnel*. 17e édition. Paris: Éditions Dalloz, 2013, s. 573-583. ISBN 9782247129812, Décision n° 2008-562 DC du 21 février 2008

763-10, který posoudí jejich nebezpečnost a tudíž by měla být zabezpečovací detence uložena opravdu pouze lidem, kteří jsou trvale a obzvláště nebezpeční pro své okolí a trpí závažnou poruchou osobnosti. Toto ustanovení by také mělo zaručit, že je tento prostředek použit, pouze pokud je to nezbytně nutné.

„Zvážíme-li, že špatné chování odsouzené osoby, trvá i nadále po uplynutí trestu, v socio-lékařsko-právním centru bezpečnosti a dostává se jí lékařské, psychologické i sociální péče, musí být zachována přísnost;“⁸⁹

Co se týče proporcionality, jak je již uvedeno výše, preventivní zadržení lze uložit pouze na kladném stanovisku multidisciplinární komise pro bezpečnostní opatření, na rozhodnutí soudu složeného ze tří soudců odvolacího soudu, které je rozhodnuto po debatě. Dalšími podmínkami uložení bezpečnostní detence jsou zvolení advokáta odsouzeným nebo ustanovení advokáta soudem, možnost žádosti odsouzené osoby o ukončení tohoto opatření po lhůtě tří měsíců po rozhodnutí zabezpečovací detence, které nabylo právní moci a také ukončení toho prostředku automaticky, pokud krajský soud preventivní detence nerozhodoval o žádosti ve lhůtě tří měsíců a možnost napadnout rozhodnutí před vnitrostátní jurisdikci zabezpečovací detence. Z těchto ustanovení vyplývá, že soudní orgán si vyhrazuje právo přerušit kdykoliv prodloužení pokračující zadržování, z vlastního podnětu nebo na žádost zadržované osoby pokud to okolnosti právní nebo skutkové odůvodňují. Vzhledem k tomuto, zákonodárce uložil preventivnímu zadržení procedurální záruky, které zajistí rovnováhu mezi individuální svobodou, kterou zajišťuje článek 66 Ústavy a mezi cílem zamezit, aby docházelo k novým trestným činům.⁹⁰

Na základě zvážení všech těchto ustanovení, prostředků, pravidelného zkoumání vývoje osobnosti a přezkoumávání případů je Ústavní Rada toho názoru, že tento prostředek zachovává svůj charakter a cíl. Nedospěla tedy k názoru, že tento zákon je protiústavní a ústavní stížnost byla zamítnuta.

V tomto rozhodnutí, byla popsána kontrola potřebnosti na rozdíl od klasické kontroly, která je rozebírána pod názvem zásada proporcionality. Neměla by existovat pouze alternativní opatření v momentě rozhodnutí o bezpečnostním zadržení, tedy propuštění z vězení, ale během výkonu trestu, na začátku detence, by měl mít odsouzený možnost čerpat podporu a zdravotní péči, která jeho stavu

⁸⁹ GAÏA, Patrick a Louis FAVOREU. *Les grandes décisions du Conseil constitutionnel*. 17e édition. Paris: Éditions Dalloz, 2013, s. 573-583. ISBN 9782247129812, Décision n° 2008-562 DC du 21 février 2008, alinéa 6

⁹⁰ Décision n° 2008-562 DC du 21 février 2008

náleží. Ústavní rada se v tomto ohledu vyjádřila tak, že pokud je bezpečnostní zadržení ověřováno pro každého odsouzeného příslušným soudem, tak je to v souladu s Ústavou. A že vězeňský systém již respektuje podmínky stanovené zákonem.

7.1.2 Zákon HADOPI (zákon podporující šíření a ochranu tvorby na internetu)

Dalším ze zajímavých, hodně populárních a důležitých případů, kde je aplikován princip proporcionality, je stížnost poslanců k Ústavní radě na základě čl. 61 odst. 2 Ústavy ve věci zákona podporujícího šíření a ochranu tvorby na internetu. Jedná se o zákon označovaný jako "HADOPI" nebo také známý pod názvem "tříkrát a dost", který zřídil nový úřad, který může monitorovat činnost uživatelů internetu a při zjištění stahování nelegálního obsahu bude zasílat uživateli upozornění, že může být odpojen. Pokud se tak stane třikrát, tak bude odpojen a zaplatí pokutu. Zákon ale podle některých odpůrců neřeší například to, že se někdo může nabourat do uživatelské sítě, aniž by o tom sám věděl. Uživatel tak bude trestán za činnost někoho jiného. Dále se odpůrci domnívají, že tento zákon zasahuje do soukromí uživatelů internetu a proto navrhovatelé ve své stížnosti zpochybňují soulad článků 5, 10 a 11 s Ústavou.⁹¹

Návrh zákona o šíření a ochrany tvorby na internetu byl projednán Radou ministrů dne 18. června 2008. Byl přijat při prvním čtení Senátem 30. října 2008 a Národním shromážděním 2. dubna 2009. Text byl připraven Smíšeným výborem 7. dubna 2009 a byl odmítnut Národním shromážděním 9. dubna. Po druhém čtení se znovu hlasovalo a tentokrát bylo hlasování pozitivní i ze strany Národního shromáždění dne 12. května. Senát nakonec přijal znění zákona 13. května. Dále bylo znění zákona postoupeno 19. května radě 184 poslanci.⁹²

Navrhovatelé argumentují, že vláda neposkytla parlamentu dostačující informace, na kterých by bylo možné vést jasnou diskuzi, tudíž proces přijímání toho zákona byl nestandardní.

Co se týče článků 5 a 11, mění nebo doplňují články ve třetí knize zákoníku o duševním vlastnictví, obecných ustanovení týkajících se autorských

⁹¹ LOUIS FAVOREU, Loïc Philip a Richard Ghevoantian AVEC LA COLLABORATION DE PATRICK GAÏA. *Les grandes décisions du conseil constitutionnel*. 16e édition. Paris: Dalloz, 2011, s. 437-441. ISBN 9782247106578, Décision n° 2009-580 DC du 10 juin 2009

⁹² Décision n° 2009-580 DC du 10 juin 2009

práv a práv producentů. Dále doplňují články v sekci Postupy a sankce. Článek 5 uvedeného zákona doplňuje v první kapitole hlavy III svazku III první části zákona oddílu duševního vlastnictví, která zahrnuje články L. 331-12 až články L. 331-45 o " Vysokém úřadu pro šíření děl a ochranu práv na Internetu "; Tento nový nezávislý správní orgán se skládá z kolegia a komise na ochranu práv. K odpovědnostem akademie patří podpora legální nabídky děl a předmětů, ke které jsou připojena autorského práva. Komise na ochranu práv má za úkol implementovat nové varovné mechanismy a správní sankci držitelům internetu, kteří nedodržují dané povinnosti. Článek 11, ve čtvrté kapitole hlavy III svazku III, článkách L. 336-3 a L. 336-4 doplňuje povinnost sledování na internetu.⁹³

Podle prvního odstavce článku L. 336-3 zákoníku o duševním vlastnictví: *„Vlastník přístupu ke komunikačním veřejným online službám má povinnost zajistit, aby tento přístup nebyl předmětem používání obsahu chráněného autorským právem pro reprodukci, reprezentaci, zpřístupnění nebo sdělení veřejnosti.“*⁹⁴

Stěžovatelé se domnívali, že výrazy použité v tomto článku byly nepřesně definovány a že tato nepřesnost je v rozporu se zásadou legality trestných činů a trestů v článku 34, který říká, že zákon stanovuje pravidla týkající se stanovení trestných činů a přestupků a trestných činů, které se na ně vztahují. Dále stěžovatelé dodali, že zákon nedefinuje jasnou hranici mezi pojmy "padělání" a "selhání poskytovatele stránek při sledování uživatelů připojených k internetu".

Ústavní rada má však za to, že porušení povinnosti monitoringu bylo jasně odlišeno od padělání, když mohli být oba založeni na stejných skutečnostech, na přístupu na internet a porušení právních předpisů v oblasti autorského práva a práv s ním souvisejících. Ústavní rada rozhodla, že přijetím prvního odstavce článku L. 336-3 zákoníku o duševním vlastnictví, zákonodárce neporušil ani pravomoc, která se odvozuje z článku 34 Ústava ani ústavní cíl srozumitelnosti a přístupnosti práva.

Podle článku 11 Deklarace: *„Volná komunikace myšlenek a názorů je jedním z nejcennějších práv člověka: každý občan může mluvit, psát a publikovat svobodně, kromě zneužití této svobody v případech stanovených zákonem.“*⁹⁵ Podle současných komunikačních prostředků a vzhledem k rozvoji

⁹³ Décision n° 2009-580 DC du 10 juin 2009

⁹⁴ Décision n° 2009-580 DC du 10 juin 2009

⁹⁵ Décision n° 2009-580 DC du 10 juin 2009

komunikačních veřejných on-line služeb, stejně jako rostoucí význam těchto služeb pro účast v demokratickém životě a vyjadřování myšlenek a názory, toto právo znamená svobodný přístup k těmto službám.

Dále se v této souvislosti řeší právo vlastnit majetek, které patří mezi lidská práva zakotvená v člancích 2 a 17 Deklarace. Mezi tato práva patří také autorská práva a ochrana duševního vlastnictví v rámci definovaném zákonem a mezinárodními závazky Francie. Boj proti padělaným praktikám, které se dějí na internetu, je v souladu s cílem ochrany duševního vlastnictví.⁹⁶

Podle článku 34 Ústavy: „Zákon stanoví pravidla, občanská práva a základní záruky poskytnuté občanům k výkonu veřejných svobod“; a na tomto základě, je tedy na Parlamentu, aby přijali taková pravidla, která zachovají povahu dosažení cíle boje proti praktikám na internetu a která zároveň nebudou porušovat volná komunikační práva a svobodu slova, písemného projevu a tisku. *„Svoboda projevu a komunikace je o to cennější, že jeho výkon je nezbytným předpokladem pro demokracii a jedna ze záruk úcty k jiným právům a svobodám. Zásah do výkonu této svobody musí být nezbytný, vhodný a přiměřený sledovanému cíli.“*⁹⁷

Stěžovatelé tvrdí, že uvedený zákon způsobuje nerovnováhu mezi ochranou autorských práv a práva na respektování soukromí a zákonodárcem sledovaný cíl by vyžadoval provádění kontrolních opatření občanů a zřízení všeobecného sledování elektronických komunikací, což je neslučitelné s ústavním požadavkem práva na respektování soukromí. Navrhovatelé dále tvrdí, že pravomoci přiznané soukromým agentům, kteří mají oprávnění sbírat adresy účastníků podezřelých ze sdílení chráněného pracovního souboru, nejsou pod dostatečným dohledem.

Boj proti padělání na internetu reaguje na cíle ochrany duševního vlastnictví a kulturní tvorbu, ale povolení udělené soukromým osobám ke sběru dat a nepřímo identifikovat majitele přístupu k veřejným komunikačním on-line službám vede k nepřiměřenému zásahu do práva na respektování soukromého života. Musí dojít k úpravám, které budou podléhat požadavkům zákona dne 6. ledna 1978 výše uvedeného, a to tím, že údaje mohou být převedeny pouze správním orgánem nebo soudními orgány, aby zajistily, že způsob jejich

⁹⁶ Décision n° 2009-580 DC du 10 juin 2009

⁹⁷ Décision n° 2009-580 DC du 10 juin 2009

provádění, včetně podmínek pro uchovávání údajů, bude přísně přiměřený tomuto cíli.⁹⁸

Článek 10 zákona podporujícího šíření a ochranu tvorby na internetu nahradil článek L. 336-2 zákoníku o duševním vlastnictví a zmocnil okresní soud nařídit veškerá vhodná opatření k zabránění nebo zastavení porušení autorského práva nebo souvisejících práv, proti jakékoli osobě, která je schopná nápravy. Navrhovatelé si stěžovali na příliš širokou povahu moci, která je dána soudci, a zdůraznili, že by to mohlo vést k preventivnímu chování autocenzury. Rada se však domnívá, že poskytnutí těchto pravomocí neporušují svobodu slova a komunikace.⁹⁹

7.1.3 Volební přerozdělování

Zde se budeme zabývat stížnostmi poslanců k Ústavní Radě na základě čl. 61 odst. 2 Ústavy ve věci zákona o ratifikaci předpisu č 2009-935 ze dne 29. července 2009 o rozdělení křesel a vymezení volebních obvodů pro volby poslanců. Stěžovatelé zpochybňují proces přijímání, vypracování postupu předpisu a metody použité pro rozdělení křesel a vymezení některých volebních obvodů.¹⁰⁰

Ve věci samé, zaprvé kritizují metodu rozdělení mandátů mezi okresy, zámořské společenství a volební obvody v zahraničí., kterou schválila vláda. A zadruhé kritizují vymezení některých okresů, které podle stěžovatelů nebylo v souladu s ústavními požadavky, které Ústavní rada stanovila ve svém rozhodnutí č. 2008-573 DC ze dne 8. ledna 2009.¹⁰¹

Podle žalobců je dalším nedostatkem konzultace výboru podle článku 25 Ústavy o návrhu, který byl předložen radě ministrů poté, co vláda udělala změny v projektu, který jí byl předložen, což poškodilo ústavnost postupu přijetí předpisu. Zatímco podle posledního odstavce článku 25 Ústavy: „*Nezávislá komise, která dle právního řádu určuje složení a pravidla organizace, vyslovuje veřejný názor na předpis, návrhy a legislativní návrhy vymezující volební obvody pro volby poslanců či úpravy rozdělení křesel pro poslance a senátory.*“ Vzhledem k tomu, že výbor obdržel návrh předpisu na rozdělení křesel a

⁹⁸ Décision n° 2009-580 DC du 10 juin 2009

⁹⁹ Décision n° 2009-580 DC du 10 juin 2009

¹⁰⁰ Décision n° 2010-602 DC du 18 février 2010

¹⁰¹ Décision n° 2010-602 DC du 18 février 2010

vymezení volebních obvodů pro volby poslanců, vyjádřil svůj názor na metodu přidělování vládních křesel, stejně jako u každého volebního obvodu, jehož hranice byly změněny v návrhu, který byl předložen radě ministrů, výtka vycházející z porušení článku 25 Ústavy musí být zamítnuta.

Pokud jde o parlamentní postup, zde navrhovatelé zpochybnili opačné stanovisko předsedy Národního shromáždění ve druhém čtení k osobním žádostem o vysvětlení hlasování podle pravidel jednání v "naprogramovaný legislativní čas". Zadruhé, stěžovatelé napadají nesprávné použití článku 44, odst. 3, Ústavy vládou, který je ale podle soudu také v souladu s Ústavou a celkový proces přijímání zákona také.

Navrhovatelé dále kritizují, jménem principu rovnosti volebního práva, používaný systém pro stanovení počtu křesel v jednotlivých okresech a přidělení míst v Saint-Barthélemy a v Saint-Martin.

Co se týče postupu přidělování míst, podle stěžovatelů, zvolil zákonodárce systém pro stanovení počtu míst v každém okrese, jeden poslanec na 125 000 obyvatel, a poté další poslanec na podíl z 125 000 obyvatel. Tento postup by byl v rozporu s rovností volebního práva, pokud existuje alternativní metoda, která rovnost volebního práva dodržuje lepším způsobem.¹⁰²

V Souladu s článkem 1 Ústavy: „*Republika musí zajistit rovnost před zákonem pro všechny občany bez rozdílu původu, rasy nebo náboženství.*“ Článek 3 Ústavy ve svém prvním odstavci stanovuje, že „*národní suverenita patří lidem, kteří ji vykonávají prostřednictvím svých zástupců a prostřednictvím referenda*“, ve svém třetím odstavci, že volby „*jsou stále všeobecné, rovné a tajné*“ a podle třetího odstavce článku 24 Ústavy, „*poslanci do Národního shromáždění jsou přímo voleni.*“

Vzhledem k těmto ustanovením, Národní shromáždění, určené v přímých všeobecných volbách, musí být zvoleno na demografickém základu podle rozdělení parlamentních křesel a vymezení parlamentních volebních obvodů respektujících co nejlépe rovnost volebního práva. *Pokud zákonodárce může zvážit požadavky veřejného zájmu, aby zmírnil rozsah tohoto základního pravidla, učinil by tak pouze v omezeném rozsahu.*¹⁰³

Metoda tzv. "zlomku" se objevila v komisi na základě článku 25 Ústavy tak, „*že umožňuje nejlepší syntézu mezi pravidlem výpočtu založenou výlučně na*

¹⁰² Décision n° 2010-602 DC du 18 février 2010

¹⁰³ Décision n° 2010-602 DC du 18 février 2010, alinéa 13

demografických kritériích a mezi zohledněním historické a lidské zkušenosti.“

Podle komise vývěr metod s přísnějším základem postaveným na poměrném zastoupení by vedl k podstatnému zvýšení počtu okresů, kde by nebyl volen více než jeden poslanec.¹⁰⁴

Zákonodárce zachoval nové rozdělení křesel v Parlamentu na zlomky, jak tomu učinil již v roce 1986 pro poslance a pro senátory v roce 2003. Při použití této metody, má být zajištěno snížení demografické nerovnosti ovlivňující předchozího rozdělení a měly by se brát v úvahu požadavky obecného zájmu, které vedou k odchýlení se od demografického kritéria v omezené míře. Vzhledem k tomu tedy neporušuje ústavní požadavky uvedené výše.

Pokud jde o volební obvody mimo Francii, významné demografické rozdíly jsou odůvodněny potřebou stanovení dvou geograficky soudržných okresů v Americe, dále jsou odůvodněny obtížností zvětšení jedenáctého volebního obvodu, který již zahrnuje Střední a východní Asii, Tichomoří a Oceánii.

S ohledem na volební hranice na národním území, vyplývá ze zákona o ratifikaci předpisu a z kontroly Ústavní radou, že kromě nemožnosti geografického pořádku jsou tyto volební obvody tvořeny kontinuálním územím a že kantonální limity byly z obecného hlediska dodrženy. Území diskontinuálních kantonů a obcí s více než 40 000 obyvateli nebyla rozdělena mezi několik volebních obvodů nebo jen v omezeném počtu případů. Populační rozdíly ve volebních obvodech byly tedy sníženy takovým způsobem, který nejlépe zaručuje rovnost volebního práva.¹⁰⁵

¹⁰⁴ Décision n° 2010-602 DC du 18 février 2010

¹⁰⁵ Décision n° 2010-602 DC du 18 février 2010

8. Závěr

V této práci jsem se pokusila vysvětlit argumentační metodu- test proporcionality s tím, že jsem se nejdříve zaměřila na instituci jak Ústavního soudu v České republice, tak Ústavní rady ve Francii. Zaobírala jsem se jejich kompetencemi a judikaturou z obecného hlediska. Dále jsem postupovala přes kapitolu lidských práv a svobod, kde jsem se věnovala jejich vývoji a omezitelnosti, která nastává při aplikaci testu proporcionality. Proto je podle mého názoru nezbytné nejdříve porozumět problematice omezení lidských práv. Postupně jsem se propracovala až k jádru proporcionality a samotného testu proporcionality. Současně jsem aplikaci testu proporcionality ukázala v praktické části na jednotlivých případech judikatury Ústavního soudu a Ústavní rady.

Z padesáti nastudovaných příkladů jsem vybrala tři případy z judikatury Ústavního soudu a tři případy z judikatury francouzské Ústavní rady. Ačkoliv se mi nepodařilo nalézt případy obsahově podobné, vybrala jsem takové případy, aby v nich byla kolize základních lidských práv co nejvíce jasná a aplikace testu proporcionality co nejvíce názorná. Snažila jsem se vybrat případy různorodé, zajímavé a případně s odkazem na rozhodnutí ze zahraničí, jak tomu bylo například v rozhodnutí o bezpečnostních prověrkách advokátů.

Co se týče francouzských případů, zvolila jsem dva typické případy v souvislosti s aplikací testu proporcionality- Rozhodnutí o bezpečnostním zadržení a případ HADOPI, kde je tato metoda popsána nejrozsáhleji. Jako třetí případ jsem vybrala situaci, která se týká rozdělení křesel a vymezení volebních obvodů pro volby poslanců a je tedy pro Francii charakteristický, protože politické téma je ve Francii velice frekventované a to i z hlediska testu proporcionality, které je běžně používáno k ovládní různých aspektů rozdělení volebních obvodů.

V úvodu stanovená hypotéza, že se od sebe aplikace testu proporcionality obou ústavních systémů výrazně neliší, se podle mého názoru spíše potvrdila, ale aby tento předpoklad mohl být hlouběji zkoumán, bylo by potřeba porovnat více obsahově stejných případů jak v České republice, tak ve Francii, aby tato hypotéza mohla být zcela potvrzena. Pravdou je, že jak francouzský, tak český test proporcionality vychází z německé a evropské jurisprudence, která splňuje tři složky vhodnosti, potřebnosti a přiměřenosti. Můžeme si však povšimnout jistých odlišností. V judikatuře Ústavní rady se většinou nepoužívají všechna tři kritéria

testu proporcionality a existují i jiné techniky, které buď test proporcionality doplní, nebo úplně nahradí. V judikatuře českého Ústavního soudu jsou také případy, kde se všechna tři kritéria nevyskytují, ale většinou v případech, ve kterých hned při prvním bodu dojdou k disproportionalitě a i v těchto případech se někdy okrajově zmíní i o ostatních složkách testu proporcionality jako například ve výše zpracovaném případě Stanovení minimální výše pokuty s ohledem na majetkové a osobní poměry delikventa.

Při hledání a zpracovávání případů z judikatury Ústavního soudu České republiky, kde byl užit princip proporcionality, jsem zaznamenala, přístup soudu v aplikaci principu proporcionality v rámci dvou odlišných typů řízení - o ústavní stížnosti a kontrole ústavnosti norem. Zatímco v řízeních o kontrole ústavnosti norem je test proporcionality aplikován docela ustáleně, v řízeních o ústavní stížnosti byl test proporcionality užit pouze v menšině případů, což je vidět i na výběru mnou zpracovaných případů, jež se ve dvou případech týkají kontroly ústavnosti norem.

Ve francouzské judikatuře Ústavní rady jsem při svém zkoumání našla, v souvislosti s testem proporcionality, případy kontroly ústavnosti norem. Dále se v judikatuře Ústavní rady ve velké míře vyskytují případy posouzení závažnosti a potřebnosti trestů ve vztahu k údajné trestné činnosti, ve kterých je zkoumána také individualita trestů.

Ve své práci jsem již podotkla, že test proporcionality stojí na různých postojích právních teoretiků a tato aplikační metoda tedy není jednotná a podle některých kritiků představuje princip proporcionality dokonce ohrožení klasické koncepce lidských práv. Hlavní otázkou ale zřejmě zůstává, zda může být test proporcionality univerzálním testem ústavnosti a jestli dokáže nabídnout soudům uplatňování rozdílné intenzity přezkumu základních práv a svobod a současně představovat relativně předvídatelný model takového přezkumu. Protože vytváření nových testů pro jednotlivé případy není cestou k vytvoření takového modelu.¹⁰⁶

¹⁰⁶ ONDŘEJEK, Pavel. *Princip proporcionality a jeho role při interpretaci základních práv a svobod*. Praha: Leges, 2012, s. 169. Teoretik. ISBN 9788087576311.

Cizojazyčné resumé

L'objectif principal de ce travail est d'expliquer la méthode d'interprétation - le test de proportionnalité, et puis de démontrer son utilisation dans la jurisprudence de la Cour constitutionnelle sur les décisions et sur les différents types de gestion. Le test de proportionnalité est examiné par les systèmes constitutionnels tchèques et français. Dans les premiers chapitres, la thèse aborde la justice constitutionnelle du point de vue de la République Tchèque et de la France, et elle suit leur compétence et jurisprudence en général. Elle traite également des droits de l'homme et de leurs limites qui se produisent pendant l'application du critère de proportionnalité. En conclusion, elle compare les résultats et les différences entre l'application du critère de la proportionnalité en République Tchèque et l'application du test de proportionnalité en France, en fonction des décisions analysées. La question principale reste de savoir si le critère de proportionnalité peut être un critère universel de la constitutionnalité et de savoir si les tribunaux peuvent offrir l'application des différentes intensités d'examen des droits et des libertés fondamentales et si les tribunaux peuvent également poser un modèle relativement prévisible d'une telle révision.

Seznam použité literatury

České zdroje

a) Knižní zdroje

DOSTÁL, Martin. *Ústavní soud České republiky v letech 1993-2000: podstata ústavního soudnictví, procesní úprava, základní ústavněprávní doktríny a významné judikáty prvního Ústavního soudu ČR*. Praha: Linde, 2004. ISBN 8072014625.

GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. *Ústavní systém České republiky: základy českého ústavního práva*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Prospektrum, 2002. ISBN 9788071751069.

KLÍMA, Karel. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2., rozšířené vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 807380140x1-2.

KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 8073800004.

MIKULE, Vladimír, Vladimír SLÁDEČEK, a . *Zákon o Ústavním soudu: komentář a judikatura k Ústavě ČR a Listině základních práv a svobod*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2001. ISBN 8086432106.

MILL, J.: *O svobodě II*. vlastním nákladem vydal J. Otto, Praha 1913.

ONDŘEJEK, Pavel. *Princip proporcionality a jeho role při interpretaci základních práv a svobod*. Praha: Leges, 2012, Teoretik. ISBN 9788087576311.

PAVLÍČEK, Václav a Jiří HŘEBEJK. *Ústava a ústavní řád České republiky: komentář*. 2. dopl. a roz. vyd. Praha: Linde, 1998. ISBN 8072011103.

WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva*. 2. vyd., Ve Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 9788073804497.

b) Elektronické zdroje

Ústavní soud České republiky: The Constitutional Court of the Czech Republic. *Ústavní soud* [online]. Editor Jaroslava Chalupová. 2014 [cit. 2014-09-21]. Dostupné z: <http://www.usoud.cz/postaveni-a-pravomoci/>

VRCHA, Pavel. Pavel Vrcha, soudce NS ČR: Respektování judikatury Ústavního soudu ČR. *Pavel Vrcha, soudce NS ČR*[online]. 2010 [cit. 2015-06-10]. Dostupné z: <http://vrcha.webnode.cz/news/respektovani-judikatury-ustavniho-soudu-cr/>.

c) Judikatura

Nález Pl. ÚS 4/94 ze dne 12. října 1994

Nález Pl. ÚS 3/02 ze dne 13. 8. 2002

Nález Pl. ÚS 41/02 ze dne 28. 1. 2004

Nález sp. zn. IV. ÚS 176/03 ze dne 14. 7. 2004

Nález Pl. ÚS 61/94 ze dne 5. 10. 2006

Nález sp. zn. I. ÚS 581/14 ze dne 1. 7. 2014

Nález II. ÚS 536/14 ze dne 21. 1. 2015

d) Zákonné předpisy

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu ve znění pozdějších předpisů

Listina základních práv a svobod uvedena ústavním zákonem č. 23/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Zákon č. 148/1998 Sb., o ochraně utajovaných skutečností a o změně některých zákonů

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

Francouzské zdroje

a) Knižní zdroje

PIERRE AVRIL, JEAN GICQUEL, Pierre Avril, Jean Gicquel, *Le Conseil constitutionnel*. 6e éd. Paris: Montchrestien-Lextenso éd, 2011. ISBN 9782707617187.

DUVERGER, Maurice. *Eléments de droit public*. 12. éd. Paris: Presses Universitaires de France, 1988. ISBN 2130423965.

LOUIS FAVOREU, Loïc Philip a Richard Ghevontian AVEC LA COLLABORATION DE PATRICK GAÏA. *Les grandes décisions du conseil constitutionnel*. 16e édition. Paris: Dalloz, 2011. ISBN 9782247106578, Décision n° 2009-580 DC du 10 juin 2009

GAÏA, Patrick a Louis FAVOREU. *Les grandes décisions du Conseil constitutionnel*. 17e édition. Paris: Éditions Dalloz, 2013. ISBN 9782247129812, Décision n° 2008-562 DC du 21 février 2008

VALÉRIE GOESEL-LE BIHAN,..., Valérie Goesel-Le Bihan,.. *Contentieux constitutionnel*. Paris: Ellipses, 2010. ISBN 978-272-9860-929.

B. MATHIEU et M. VERPEAUX, *Contentieux constitutionnel des droits fondamentaux*, LGDJ, 2002.

DOMINIQUE ROUSSEAU,..., Dominique Rousseau,.. a préface de Georges VEDEL. *Droit du contentieux constitutionnel*. 10e édition. Paris: LGDJ-Lextenso éd, 2013. ISBN 9782275040868.

HENRY ROUSSILLON,.. PIERRE ESPLUGAS,..., Henry Roussillon,.. Pierre Esplugas,.. *Le Conseil constitutionnel*. 7e éd. Paris: Dalloz, 2011. ISBN 9782247105960.

VERPEAUX, Michel. *Le Conseil constitutionnel: 2 e édition*. Paris: Direction de l'information légale et administrative, 2014. 2. ISSN 1763-6191.

b) Elektronické zdroje

Conseil constitutionnel: Présentation générale. *Conseil constitutionnel* [online]. 2015 [cit. 2015-07-06]. Dostupné z: <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/francais/le-conseil-constitutionnel/presentation-generale/presentation-generale.206.html>.

5ème Conférence des Chefs d'institution de l'Association des Cours constitutionnelles ayant en partage l'usage du français: La proportionnalité dans la jurisprudence constitutionnelle [online]. Libreville, 2008 [cit. 2015-07-19]. Dostupné z: http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/root/bank_mm/Bilan_2008/confV_accpuf_libreville_juillet2008.pdf

c) Judikatura

C.C. 81-132 D.C., 16 janvier 1982

C.C. 89-254 D. C., 4 juillet 1989

C.C. 84-176 D.C., 16 janvier 1984

Décision n° 2007-550 DC du 27 février 2007

Décision n° 2004-492 DC du 2 mars 2004

Décision n° 2009-580 DC du 10 juin 2009

Décision n° 2010-602 DC du 18 février 2010

d) Zákonné předpisy

Constitution de la France du 4 octobre 1958

Déclaration des Droits de l'Homme et du Citoyen du 26 août 1789

Le code pénale

Le code de procédure pénal

Le code de la santé publique

Le code de la propriété intellectuelle

Le code des postes et des communications électroniques

L'ordonnance n° 2009-935 du 29 juillet 2009 portant répartition des sièges et délimitation des circonscriptions pour l'élection des députés

L'ordonnance n° 58-1067 du 7 novembre 1958 modifiée portant loi organique sur le Conseil constitutionnel

Le code électoral